Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«С В Е Т») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 6 декабрь, 1977 шу. ● № 145 (5812). ● Мах 2 кеп.

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ДОТТАГІАЛ

«Тхо къамашта юкъерча моастагІала, къамаш шоай доазон гомачу хьерчара духьала да. Тхо дунен халкъашта юкъера интернационалисташ да» аьннад В. И. Ленина. Ше хьакхеллача денз ший интернациональни декхар дизза кхоачашдеш хьайоагІа Советски Союза Коммунистически парти.

Хетаргахьа, ший Даьхе, цун аренаш, ше ваь моттиг, ший мехкара нах безарал доккхагІа цхьаккха а хІама дац. Ший Даьхе хозъеш-тоаеча, цун низ чІоагІбеча, цун боахам айбеча дакъа лацарал доккхагІа ираз дац. Иштта уйлано хьагойт советски сага ший Даьхенцара безам. Сийлахь-боккхача Октябро хьакхелла, социализм хьалъеча хана чІоагІъенна советски патриотизм я вайна карагІдувла гІулакхаш лухдувла хьаст, коммунизмага бодача наькъагІа долхаш вай коталонаш йоахаргхилара бола тешам.

Советски патриотизма низ тохкамах цкъа чакхбаьнна Іийнабац, ше вахаре чІоагІлуш хьабоагІилга дуккхаза а хьахьекхад цо. Из къаьгга гучадаьлар Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом болча хана, Советски наха гойтача турпалало, Даьхенна, партена халкъа уж мутІахьа хиларо цец а даьхад хІанз цец а доах дерригa дуне.

Советски патриотизма керттера белгало я интернационализм. Вай Даьхенна гитлеровцаша кхерам тІатессача хана из кхайка а кхайка Октябра карагІдаьннар лораде оарцагІа баьлар Советски Союзе мел дахача халкъий викалаш. Бакъда, моастагІчох шоай жамсара Даьхе мукъаяьккхача шоай декхар чакхдаьннарг лархІанзар цар. Фашистий дукъа кІалхара кхыдола мехкаш, кхыдола халкъаш дахар шоай интернациональни декхар а лаьрхІа уж мукъадахара духьа шоай синош дІаделар эзараш болча советски наха.

ТІом чакхбаьнначул тІехьагІа хьахилар социалистически содружества лагерь. Шоай интернациональни декхар кхоачашдеш советски наха, вай парте социалистически мехкий къахьегамхошта, цар партешта шерра дІайовзийт коммунизм хьалъяра, КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра къахьегамхой оарцагІбахара опыт, хІаьта доттагІаша из Іома а ю.

Цунна дола тешал да вай республика къахьегамхошца вошал долча Венгерски Халкъа Республика Комаромски областан вайнеи юкъе лела гІулакхаш. Вайцига каст-каста хул венгерски коммунистий, комсомольций, промышленни предприятей а юрта боахама болхлой а делегацеш. Фотовыставкаш, фотомонтажаш дІа-юха ахийтаро, социалистически содружествана карагІдаьннарчоа, дикагІча опыта пропаганда яро, газеташа цхьана гІулакхаш леладаро къахьегамхой интернациональни уйла йолаш хьалкхебара доккха гІо ду.

Дукха ха йоацаш вайцига енаяр Польски Халкъа Республика кулгалдеча партийни болхлой группа. Царна дІабовзийтар республикера партийно-политически боахам лелабарен болх, цун формаши методаши. Царел хьалхагІа бар Монгольски Халкъа Республика партийни болхлой. Иштта вІаши леладеча гІулакхех боккха пайда боал шинна а оагІонна.

Хьалхувш йоагІача вай мехкарча тІехьен интернациональни доттагІал дика гу вайна дешара заведенешка, школашка вІашагІъехкача интернациональни доттагІала клубаша беча балхаца, вай мехка а социалистически мехкий а дешархоша, пионераша шоайла вІаши кхухьийтача каьхаташца. Цар а вІаши довзийт шоашта карагІдаьннараш.

Шоай Даьхе доазув доацаш чІоагІа езаш а цунца цхьана бизза интернационалисташ шоаш болга а дІахьекхар советски наха Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар дездеча хана.

Советски халкъий шоай Даьхенцара безам, цар де дерхІараши хьашташи цаІаш хилар белгалдаьд СССР кердача Конституце тІа. Цу тІа йоах социалистически общество — «из бокъонца тоаенна социалистически общественни отношенеш йола ерригa классаш социальни слояши гаргаяхара, дерригача къамийн народностийн юридически а фактически а нийсхо хилара, цар вежарашха цхьана гІулакхаш леладара ларда тІа наьха керда исторически общность — советски халкъ — шийна чухьа хьахинна общество.

Из — къахьегамхой — патриотийн интернационалистийн — йоккха организованность, идейность йолаш, лакха сакхетам болаш йола общество».

Советски патриотизм хадаргбоапа бувзам болаш я пролетарски интернационализмаца. Коммунизм хьалъеча керда толамаш доахаш, шоай Даьхен экономически а мохк лорабара а низ чІоагІбеш советски наха эггара хьалха кхоачашду шоай интернациональни декхар. СССР-е коммунизм хьалъяр из дунен революционни прогрессах, ерригача адамлен прогрессах дІакъаста йиш йоаца цхьа дакъа да.

Даьхенна, пролетарски интернационализма принципашта мутІахьа хилара бокъонца дола тешал да общества духьа вай хІара денна воаш ца кходеш хьегаш дола къа, производственни планаши тІаийца социалистически декхараши кхоачаш а тІехкхоачаш а дара, беррига балха эффективности дикали айяра тІехьа вай лоаттабу къовсам.

«Коммунизмага бодача наькъа тІара исторически рубеж» яхача ший статья тІа КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева аьннад: «Социализмо дегІайоалайир мехка бокъонца дай хиларах йола советски наьха уйла... Социализма кадраш хьахилара лакъаргбоаца хьаст а хинна дІаэттар беррига къахьегамхой. Уж ба партийности хІама кІоарга довзилгеи, лакха политически сакхетами кердадар довзара дегІаена уйлеи органически шоашка вІашагІтохаш бола нах...» Иштта баьча маьхаца къаьгган тешавеш бІаргагу вай строя бокъонца йола демократизм, партеи халкъеи йохаргйоаца цхьоагІо, беррига советски наха де дерхІараши цар хьашташи цаІаш долга.

ХІара советски саг декхарийла ва ший деналца, говзалца, ше ца кховеш творчески къахьегарца советски гражданин, бокъонца вола ший Даьхен воІи тешаме интернационалисти ше хилар хьахьокха.

ЮБИЛЕЙНИ ШУ ТОЛАМЕ ЧАКХДАККХА!

1978 шера март бетта чотах

Пятилетка хьалхарча шин шера план ханал дуккха хьалха кхоачаш а яь, хІанз март бетта хьалхарча декада чотах къахьегаш ба «Грознефть» производственни объединене автобаза болхлой. Паччахьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа дІа-юха бихьаб иттаж эзараш тоннаш халкъа боахама мухьаш, яьй итташ миллионаш тоннаш-километраш.

ДІа-юха кхухьача мухьашка дІабода мах лохбарах, доагор, смазочни материалаш кхоярах пятилетка хьалхарча шин шера лаьрхІа хиннaчул 375 эзар сом пайда баьб паччахьалкхенна автобаза коллективо. Къахьегама овсарле лакхъяра задани а 8,2 процент тІехкхоачашъяьй.

Башха-дика производственникаш дукха ба цига. Ханал дуккха хьалха пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъяьй автобазерча 70 водитело. Царех ба водителаш Калинин Василий Иванович, Казюлин Александр Сергеевич, Астапов Николай Степанович, Демильханов Оалхазар Дакаевич, кхыбараш. Юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар.

• • •

Иштта дика къа а хьегаш, юбилейни шера тІаийца декхараш тІехкхоачашдеш я «Грознефть» производственни объединена чуйоагІача тампонажни контора коллектив а. Республикерча бурувдеттараншта гІулакх дара цхьайтта бетта план 28 ноябре кхоачашъяьй цо. ПланагІа лаьрхІачул совгІа 12 эзар сома маьха гІулакхаш даьд. Шера планагІа лаьрхІачул совгІа пхи эзар сом пайда бир цар итт бетта.

Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалхалатташ я воккхагІвола мастер Луценко Александр Петрович керте латтача Малгобекски участка коллектив. Цо хІара сменагІа нормаш юкъера лаьрхІача 110 процент кхоачашъю. Цо лелаю контора карара кара тела ЦІе байракх.

Б. КОСТОЕВ.

БІУБЕННА КЪАХЬЕГ

Пятилетка шоллагІча юбилейни шера плани тІаийца социалистически декхараши тІехкхоачашдеш ба Грозненски «Электроприбор» завода болхлой. Продукци маьхала яккхара цхьайтта бетта план 102,6 процент кхоачаш а яь, планал совгІа цар маьхала яьккхай 251 эзар сом мах бола товарни продукци. Валови продукци арахецара паччахьалкхен план 101,1 процент кхоачашъяьй. ПланагІа лаьрхІачул совгІа арахийцай 110 эзар сома маьха электрофотографически аппараташ, шарикови авторучкаш, кхыйола продукци.

Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Гребнева Нина Петровна керте латтача шарикови вучкаш арахецача шоллагІча цеха коллективо. Цунга я предприяте карара кара тела ЦІе байракх а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЦІЕЙНА НАКЪАБОЛХ

Юбилейни шера къахьегама вахта сийленца дІахьош ба «Грозэнерго» № 2 йолча теплоэнергоцентрала энергетикаш. Электрически теплонойн энерги хьаяккхарен дІаяхийтарен цхьайтта бетта задани толамца кхоачашъяьй цар. Планал совгІа итт миллион гаргга киловатт-сахьат электроэнерги яьккхай, хІаьта 41 эзарнел совгІа гикокалори йІовхала энерги дІа а яхийтай. Из хьахиннал йІовхала энерге оборудоване балха технологически режимаш тела ца еш лелаярах. № 2 йолча ТЭЦ-а энергетикаша чІоагІа къовсам лоаттабу цхьа киловатт-сахьат электроэнерги яккхарга дІалодар кІезигдара. ТЭЦ-а къахьегамхойн инженерно-технически болхлойн, гІулакхера нахи кийчлуш ба кердача къахьегама толамашца ГОЭЛРО ленински плана 57 шу дизара пакъабаха.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Лоацца хоамаш

Шелковской района механизатораша укх йиълагІча квартале тоае езача 104 трактора 73 тоаяьй цхьоалагІа декабрь тІакхоачіаш. Цунга хьежжа кийчъяьй тІехьаювза инвентарь а: итташ нохараш, сеялкаш, лаккхаш а кх. д. кх.

Къаьстта дика лел уж балхаш «Путь к коммунизму», «Красный пахарь» яхача колхозашка, «Шелковской» комсий совхозе. Ерригa техника 23-ча декабрга кийчъяь йоаккхилга да района механизатораша шоашта хьалхашка оттадаь декхар.

* * *

Юбилейни шера тІаийца шура йоахара декхараш тІехкхоачашдаьд Грозненски районерча «Атагинский» совхоза хьайбаш леладераша: план 17 эзар центнер йолча 18958 центнер шура ехкай цар паччахьалкхенга дІабахача цхьайтта бетта.

Кхычарел дикагІа толамаш даьхад коммунист Арсемиков керте латтача шоллагІча ферма коллективо.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

Юбилейни шу толаме чакхдаккхара республикерча къахьегамхоша йоаржаяьча социалистически яхьа юкъе а баха, къахьегаш ба Сунженски района Орджоникидзе цІерагІча колхоза хьайбаш леладераш. Яхье баьннараштa юкъе хьалхара моттиг яьккхай цхьоалагІча шурий ферма коллективо. Цигарча дикагІболча доярккаша шера йола планаш кхоачашъяьй. Масала, 1-ча декабрга хІара Іаттагара 1800 килограмм совгІа шура яьккхай къонача доярко Героева Эсета — из цо тІаийца социалистически декхар да. 1500 килограммал дукхагІа шура хІаранe яьккхай цхьайтта бетта Костоева Хадшата, Оздоева Марема, Героева Мадинас (сурта тІа аьрдехьара аьттехьа).

И. ПЛИЕВА сурт.

ЯХЬЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

«Юбилейни шу толаме чакхдаккха!» яхача девизагІа кхы а шерагІа социалистически яхь йоаржаяь къахьегарца тІехдика толамаш доахаш ба Грозненски локомотивни депо къахьегамхой.

Укх деношка рейсагІара цІакхаьчача тепловоза машиниста Зинченко Ивана бригада хоам бир Грознера Артезиане йодача поездаца нормал совгІа 1053 тонн мухьаш дІадахьарах. Из кхоалагІа деза мухьаш тІадола состав дІайигай цар укх бетта. Ноябрьски деношка цар кходир цаІ-ах тонн дизельни доагор. 1057 тонн уж санна дола мухьаш Грознера Махачкале дІадихьар машиниста Истамулов Султана кулгалдеча локомотивни бригадас. Иштта нормал совгІа дукха мухьаш дІа-хьа кхихьад Семикозова Юрс, Мельникова Анатоле, иштта кхы дукхабараша кулгалдеча бригадаша.

Тепловозийн электровозийн электровозийн дукхача бригадана кхом беш дІаухийт дизельни доагор, цунца цхьана цар бизза локомотивех пайда эц. Масала, Садовниченко Николая бригада ший локомотива овсарле цхьан сахьата 60 эзар тонно-километрга дІакхоачаяьй планагІа 45 эзар мара йоацача. Поездаш дІа-юха кхувлара дикагІйола методаш балха юкъе а кхувлаш, цу бригала хІара рейсагІа дизельни доагор кходу, духхьала ноябрьски деношка цо кходаьд 1800 килограмм дизельни доагор.

Дика хьоккхамаш даьхад машинисташ Селеджнев Борис, Дементьев Леонид керте латтача бригадаша. ХІаьта Семикозов Юре бригада болхлоех доагор кходара рекордеменаш хиннаб, цар дІабахача бетта 2254 киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй.

* * *

Шоаш тІаийца декхараш дизза кхоачашдаь чакхдаккха гІерт иттлагІча пятилетка шоллагІа шу Грозненски дистанце машиннаькъахой.

Укх деношка цар шоай керттера декхараш лоархІ поездаш дІа-хьа ахара сухал лакхъяр, шоай машиннаькъа боахам тІадовгІача Іанга дика кийчбар. Уж декхараш кхоачашдар духьа шоай низи хьинари ца кходеш къахьег цар. Ремонт яра шоай заданеш лакхъяьй, лаьрхІа хиннaчул дукха дукхагІа балхаш даьд подъемочни ремонтагІа а. Дукха а дика капитальни ремонт яра балхаш даьд цар.

Уж дика хІамаш карагІдаьннараш ба производствана хьалхалатташ бола машиннаькъа мастер Могушков Ахьмад, бригадираш Гашимов Шамиль, Савенко Мария. Дукхача шерашка шоаш къахьегаш цар дуккха нах Іомабаьб цу халача а сийдолча а машиннаькъа говзалах.

Къахьегаме вахта толаме дІахьош ба машиннаькъаш тоадераш Соколова Александра, Ташаев Умар, Носаева Розет, Астамаров Джунаид, Мачукаев Махьмад, аьшкпхьар Мачукаев Делимбек, иштта кхыбараш. «Машиннаькъа боахам Іан балхашка тІехдика кийчбергба оаха», — йоах Грозненски дистанце къахьегамхоша.

* * *

Мастера Хажиев Ахьмада кулгалду дизельни доагор Іалашдеча цеха коллектив а я «Юбилейни шу толаме чакхдаккха» яхача девизагІа шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегаш.

Цеха ударникаша лерхІ пятилетка шоллагІа шу массадолча технико-экономически хьокхамех заданеш тІехдика кхоачашъеш чакхдаккха. Цеха заготовителаша дош деннад ремонтага дІалодар ах процент кІезигде, запасной оатхалаши материалаши цаІ-ах эзар сома кхое, хІаьта из цар кхоачаш а ду.

Укх деношка дика толамаш доахаш къахьегаш ба слесараш Татаев Алхазур, Вахтин Павел, Интизаров Яков, Волчатников Николай, Бондаренко Михаил, оатхалаш юлаш йола Осмаева Сурат, иштта кхы дукхабараш а. Къаьстта чІоагІа яхье баьнна къахьегаш ба автоматни цеха болхлой. Цар шоай хІара денна заданеш тІехкхоачашъю.

Цу балха юкъе доккха дакъа лоац къонабарий хьехамчаша слесараша Усов Виктора, Котов Федора. Цу къахьегама ветеранаша шоаш ца кхобеш дІалу къоначарна шоай балха опыт.

Депо ремонтникашта доккха новкъостал ду цу депо новатораша, уж кийча ба 1977 шера планаш кхоачашъяра шоашта могар де.

Г. АНОХОВ.

ТЕХНИКА КИЙЧЪЮ БІАЬСТАНГА

Республика колхозий, совхозий, юрта боахама кхыча организацей болхлошка 1978 шера дергдолча балхашта хьаннахьеи дикеи техника кийчъяра тІахьехаш Шелковской района механизатораша даь кхайкарал дизза хьаллаьцад «Сельхозтехника» Урус-Мартановски районерча объединене коллективо.

— Цар кхайкарали социалистически декхараши собрани а яь дийцар тха болхлоша, — йоах объединене керттерча инженера Мусаев Лече. — Цул совгІа, Нохч-ГІалгІай Министерий Совето чІоагІъяь социалистически яхьа условеш а дІайовзийтай коллектива къаьстта хиннача партийни собране. Механизаторашттеи ремонтникашттеи юкъе шерра социалистически яхь яьржай техника дикагІа тоаяра. Ноябрь бетта тояь арахийцай 30 «Беларусь» (объединене цу маркагІа йола тракторaш мара тояц). Декабрь бетта а тоаергъя иззал.

Ремонтни балхаш графикагІа дикагІа дІадахьара кхашкара балхаш дечара мукъабаьнна мехотряда болхлой а мастерске хьахьожабаьб приказах, хІаьта массаза уж балхаш деш 26 болхло ва.

ДикагІбарий цІераш йоах механически мастерске завелующе Беталгиреев Владимира. Уж ба: цІаста пхьар Сакаев Іали, сварщик Астамиров Хьамид, слесараш Дундаев Іийса, Ильясов Хас-Махьмад, кхыбараш.

Юбилейни шу толаме чакхдаккхара республика юрта боахама къахьегамхоша йоаржаяьча яхье «Сельхозтехника» объединенешта юкъе дикагІьярех лоархІаш я Урус-Мартановски районни объединени. Цига тоаьнча техникана латкъаш хилац совхозийн колхозийн механизатораш. Договораца белгалъяь условеш техника дъшa ца телхайнча цхьан бетта тоаю укхаза трактор.

— Укх бетта арахргъярех я «Солнечный», «Кошкельдинский» совхозий кхоъ трактор, — йоах инженер-контролера Николаенко Юре, — иззал — «Урус-Мартановский» совхозера. — Ремонтни фонда площадке латт тоае кийчъяь 4 трактор «Лермонтовский» совхозера, иштта Назрановски, Грозненски, Шалински районий боахамий техника. Уж ерриган а укх бетта арахеца лаьрхІа я.

Ремонтникий болх дикачатеркамца лелабу партийни профсоюзни организацеша. Хан-ханнахьа яхьа итогаш ю. болхлой дийнахьара хьоккхамаш къаьстта долча хьоккхама Уж тІа дувц, дикагІа толамаш даьхараш ахчан совгІаташца, сийлен грамоташца белгалбоах.

Объединене коллектив ший социалистически декхараш диззан ханал хьалхеи кхоачашдара оарцагІъяьннай укх деношка.

Д. ХАКИМОВ.

Украина Компарте Централыни Комитет новкъостага В. В. ЩЕРБИЦКЕГА
Украински ССР Лакхехьарча Совета Президиум новкъостага А. Ф. ВАТЧЕНКОГА
Украински ССР Министрий Совет новкъостага А. П. ЛЯШКОГА

Деза новкъостий! КПСС Централыни Комитете дика хетаж тІаийцаб украински ахархоша яьккхача кердача коталонах — паччахьалкхенга шекара свеклаш йоххара социалистически декхараш толаме ханал хьалха кхоачашдарах бола хоам.

Производства эффективность лакхъяра тІехьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсама хьинаре юкъе а баха, чурча торонехи кхоачамехи тІатеІІа пайда а эцаш, лаккагІа бола хьувкъам баккхара тІехьа шерра болам а боаржабаь къахьийгача республика свеклаш лелаераша башха-дика толамаш даьхад. Укх шера паччахьалкхенга ехкай 50,5 миллион тонн шекара свеклаш. Цун сийлахьа юбилей йизача шера Даьхенна денна дика совгІат да из.

Юрта боахама доарлІамеча цу даькъе оаш баьккха толам — из да Іилманен техникаеи карагІдаьннараш производствана шерра юкъедахьарах, къахьегам вІаштІехьбаккхара прогрессивни формаш юкъеяхьарах, республикански партийни организаце тІатеІІа организаторски политически болх барах, юртбоахама берригача болхлоша хьинарен творчески къахьегарах хьахиннар.

ЧІоагІа а дег тІара а даькъала буц аз колхозхой, совхозий болхлой, механизатораш, боахамий, юртбоахамеи заготовительни органий специалисташи кулгалхойи, шекара доаккхача заводий, «Сельхозтехника» объединеней, транспортни организацей, промышленни предприятей, Іилман учреждений коллективаш, партийни, советски, профсоюзни комсомольски болхлой, доккхий декхараш кхоачашделга Іалашдеча шоаш ца кхобеш къа мел хьийга Украина беррига къахьегамхой.

Со тешаш ва Украински ССР къахьегамхоша паччахьалкхено тІа-тІа дукхагІа деча новкъосталах ког гІортилга а еш, Іомьча опытах пайда а эцаш Украински ССР къахьегамхоша лаьттанцареи хьайбашкареи йоаха продукташ дукхагІа хилийтара низи хьинари кходерг ца хиларах, вай Даьхе экономически низ болашагІа хилийтара шоашкара мел доагІар дергхиларах.

ЦІенача дег тІара лов сона оаш пятилетка заданеш, КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъяра тІехьа лоаттабеча къовсаме керда къахьегама толамаш дахар.

Л. БРЕЖНЕВ.

УКРАИНСКИ СВЕКЛАШ ЛЕЛАЕРИЙ КЪАХЬЕГАМА КОТАЛО

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш Украина юрта боахама къахьегамхоша доккхий социалистически декхараш тІаийцадар паччахьалкхенга шекара свеклаш йоххара, хІаьта Даьхенна шоаш денна дош сийленца кхоачаш а даьд. Лакха хьувкъам хьалкхе а баь республика колхозашеи совхозашеи шекар доаккхача заводашка дІайихьай 50,5 миллион тонн свеклаш, е тІаийцача декхарех 1,7 миллион дукхагІа. Шоай декхараш дикка тІехкхоачашдаьд паччахьалкхенга 5,2 миллион тонн свеклаш ехкача Полтавски областа боахамаша, Черкасски — 4,9 миллион тонн, Тернопольски — 4,2, Киевскии Кировоградскии областаша хІаране ехкай 3,8 миллион тонн, Сумски областа — 3,3 миллион тонн. Свеклаш кийчъеча доккха дакъа лаьцад 6,7 миллион тонн ехкача Винницки областа колхозашеи совхозашеи, шоаш дийрхІачул дукхагІа свеклаш ехкай Днепропетровски, Львовски, Одесски, Харьковски, Черниговски областий къахьегамхоша.

Уж толамаш даха вІаштІехьдаьннад Украина ахархой говзал лакхъялар, колхозхой, совхозий болхлой, механизаторий, шоферий, свеклаш дІаийеча пунктай болхлой къахьегама хьинар айдалар бахьанце. Эзараш бола свеклаш лелаераш юкъебахар эггара лакхагІа дола хьувкъамаш кхедара тІехьа яьржача яхьа, хІаьта шоаш денна дош кхоачаш а дир. Республика бІарчча хьаийцача хІара гектара тІара яьккхай 311 центнер, хІаьта Тернопольски областа колхозашкеи совхозашкен — 381, Львовски, Черкасски, Киевски, Ивано-Франковски, Полтавски—340—360 центнер свеклаш. Бокххача лоархІаме хилар къахьегам вІаштІехьбаккхара прогрессивни формаш шерра юкъейоалаяр. Свеклай кхашка болх беш хилар 6,5 эзар комплексни хьувкъам чуэца транспортни отряди звенои.

Свеклаш дІакхухьача чІоагІа къахьийгар тІема подразделеней, транспортни организацей, Сельхозтехника автомобилисташа. Шекара даккхара планаш кхоачаш а тІехкхоачаш а еш ритмично болх бу шекар доаккхача заводаша.

ХІанз юрташкарча къахьегамхоша низаш тІадерзадаьд укх шерара юрта боахама шу лаьтташ леладечеи хьайбай боахамеи дерригача доакъошка толаме чакхдаккхара. Колхозашкеи совхозашкеи практически гІулакхаш чакхдоах хьатІадоагІача шера юрта боахама продукци дукхагІа яккхара, керттерча даькъе ялат а доаккхаш. Къаьстта теркам тІабахийтаб новкъоста Л. И. Брежнева мехка хьайбай боахаме хьалхалаттача мастерашка дахьийтача письмо тІа оттадаь декхараш кхоачашдара.

СССР Керда Конституци тІаэцаро, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизаро, советски халкъага даьча кхайкарало юрташкарча къахьегамхой айдаь политически къахьегамеи хьинар Украина партийни советски органаша тІадерзаду 1978 шерарен бІарччача пятилеткан заданеш толаме кхоачашъяра тешаме лард йоллара.

КПСС ДЕЛЕГАЦИ АНГОЛЕ

ЛУАНДА, 3 декабрь. (ТАСС). Ангола кортмукъаяккхара Халкъа болама (МПЛА) I съезде дакъа лаца МПЛА ЦК ехарца тахан укхаза кхаьчай КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь А. П. Кириленко керте латта Советски Союза Коммунистически парте делегаци.

Цунца ба КПСС ЦК член, Туркменистана Компарте ЦК хьалхара секретарь М. Г. Гапуров, КПСС ЦК член, КПСС Ленинградски горкома хьалхара секретарь Б. И. Аристов, КПСС ЦК дунен халкъашта юкъерча отдела заведующе заместитель К. Н. Брутенц.

Аэдроме делегацена накъабаьхка бар МПЛА ЦК Политбюро массазара секретарь Лусиу Лара, НРА президента протокольни служба шеф Жайме Родригеш, кхыбола официальни нах.

ЛУАНДА, 3 декабрь. (ТАСС). Тахан укхаза доттагІлен тІехьа вІашагІкхийтар Ангола кортмукъаяккхара Халкъа болама (МПЛА) Председатель, НРА президент А. Агостиньо Нетои МПЛА I съезде енача КПСС делегацена керте латта КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь А. П. Кириленкои.

А. П. Кириленкос А. Агостиньо Нетога дІаделар КПСС ЦК Генеральни секретарагара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателгара новкъост Л. И. Брежневгара доттагІлен моаршали МПЛА I съезда балха тІа толам баккхар ловш хилари.

А. Агостиньо Нетос баркал аьлар дІайха моаршал дайтарах. ВІаши къамаьлаш деш цо къаьстта белгалдир 60 шу дизар дунен прогрессивни общественносто шерра дездаьча Сийлахь-боккхача Октябра идеяш ангольски революцена, къаманкортамукъален берригача болама боккха лоархІам болаш йолга.

Къамаьлаш деча дакъа лаьцар КПСС делегаце членаша.

Ираз дахьа Закон

ВАЙ ВАХАРА КЕРТТЕРА ЗАКОН

Советски кхалнаьха бокъонаш кхы тIа чIоагIъеш я дукха ха йоаццаш тIайийца СССР керда Конституци.

Вай паччахьалкхен Керттера Закон тIаэцара хетаяь митингаш, собранеш хиннай тха районе. Цига дуккхача кхалнаха къамаьлаш дир кердача Конституцена шоаш чIоагIа раьза хилар дувцаш. Иштта шоаш къамаьлаш деш цар белгалдаьккхар вай Коммунистически партен Советски правительствай кхалнаьха еча йоакхонна дика болх беш, лакха къахьегама толамаш доахаш жоп лургхилар.

Кердача Конституце 35-ча статьяс дерригача дуненна дIахайтад советски кхалнаьха маIача наха нийсса бокъонаш йолга. Мичаб цу тайпара кхалнаьха бокъонаш йола мохк? Духхьал вай мехка мара яц кхалнаьха иштта бокъонаш. Цу хана оалаш хиннад «ЙиIиг ечул кхера бича тол, из цIа деш а накъабаргбар». Уж дешаш хIанз вIалла хазац, таханарча вай заманца товш дац уж.

Сунженски района кхалнаха хьинаре къахьег промышленносте, юртбоахаме, культура учрежденешка. Районе лоархIаши сийдеши ба: хьехархо Мовлатова Марем, «Знак Почета», орден лелаеш йола доярка Оздоева ПаьтIамат, ВЛКСМ райкома секретарь Сайнароева Сацита, лор Алмазова Мария, иштта кхыбараш а. Цар а иштта района кхы дуккхача кхалнаха а доккха дакъа лоац КПСС XXV съезда соцамаш вахаре чакхдоахача. Деза денош къахьегама толамашца белгалдоахилга дика оамал а хинна дIаэттад вай мехка. Иштта, СССР Лаккхехьарча Совета аргIан йоацача ворхIагIча сессе ший болх дIахьоча деношка, цаI-ах а дуккхагIа а ден нормаш кхоачашъеш къахьийгар района дуккхача кхалнаха. ХIаьта СССР керда Конституци тIайийца ди-м бокъонца дола цIей хилар тха района къахьегамхоштa.

Ер юбилейни шу къаьстта лоархIам болаш ма-дий советски наха. Сунженски района къахьегамхоша дикача къахьегама толамашца деззир Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар. Дуккхача кхалнаха ханал хьалха кхоачашдир Октябра сийна тIайийца социалистически декхараш. Масала, Евлоева Зуна керте латтача райбыткомбината швейни цеха коллективо укх шера 12 июле рапорт делар шии шера декхараш кхоачашдаьд, аьнна. Из еррига коллектив кхалнахах латт. ХIаьта къонача коммунистка Евлоева Зунай Кремле сурт даьккхад лакхара къахьегама толамаш лахарах.

Цул совгIа райбыткомбината партийни организаце секретарь я из. Цу тайпарча кхалнаьха дукха цIераш яха йиш яр. Цу масалаша хьахьокх вайна мел сийдолаш, бокъонаш йолаш я советски кхалсаг.

Нохч-ГIалгIайчен кхалсагага са ала безам ба: йоккхий бокъонаш я кердача Конституце вайна, кхалнаха лураш, дикача гIулакхашца, къахьегама толамашца жоп лургда вай Даьхено иштта воай еча йоакхонна.

Тамара ХАШАГУЛЬГОВА,
КПСС Сунженски РК инструктор.

МАЬКХ ЕЧА ЗАВОДА ТОЛАМАШ

Сийлахьча Октябра 60 шу дизарах бола КПСС ЦК соцам чIоагIа дог гIоздаьнна тIайийцар МагIалбикерча маькх еча завода коллективо. Цунна жоп а луш керда декхараш тIайийцар цо пятилетка хьалхарча шии шера план 7-гIа ноябрь тIаккхоачаш. ТIехдика толамаш даьхар коллективо 10 бетта программа кхоачашъеча а. Завода болхлоша продукци маьхалъяккхара план 105,4 процент кхоачашъяьй, планал совгIа 190 тонн маькха-булочни изделеш арахийцай, хIаьта цу коллективе къахьегама овсарле 105,6 процент хиннай цу юкъа.

Октябра юбилей гаргакхоачаш завода коллективе торжественни собрани хилар. Цу дийнахьа хIара болхлочун сийрдаьннача юхь тIа хьежача ха хала дацар шоаш даьхача толамех, ханал хьалха социалистически декхараш кхоачашдарах уж мел боккхийбу.

Октябра сийна йоаржаьча социалистически яхье моттигерча промышленноста предприятешта юкъе хьалхара моттиг яккхарах цар коллектива КПСС городской комитетеи горисполкомеи диплом деннад.

Къаьстта дог гIоздаьнна ба къона коммунист Чахкиева Фая керте латта № 1 йолча маькх йоттача бригада болхлой. Тахан цу бригадана луш да из парте горкомеи горисполкомеи I-ча степена диплом. Кхыча бригадай членаш царех чIоагIа хьогаш бар.

Завода коллективе балха тIа даьха толамаш ерригача коллективо белгалдоах. Из вахара бустам а хинна дIаэттад цига. хьатIаухача къонача болхлошта кхетам балара хьисапе.

Дукха ха йоаццаш № 1 йолча бригаде къона комсомолкаш баьхкаб. Уж ба Мамергова Маликат, Оздоева Хьади, иштта кхыбараш. Бригада болхлошца эргаювле а хьокхамаш-м шоаш хиннача тайпара лакха да.

ХIанз бригада къахьегамхой тIехийцача социалистически декхарех шоаш дика лоархIабарца дог гIоздаьнна ба. Уж дика толамаш даха бригада торо хилийтар бригадашта юкъе шерра йоаржаьча социалистически яхьо, доагтIача бесса бригадана кулгалдаро, балха опыт лакха хиларо, производственни дисциплина ца телхаяро, иштта кхыдолчар. Цу гIулакхаша торо хулийт Фая Улиевнай дог цIена хила, ше наха езаяийта. Администрацеи партийни организацеи тIадиллад цуниа, членаш къона комсомолкаш, цхьа массехк цар хьехамчаш болв истийи болча, бригадапа кулгалде.

— Сай а, сай нийсархой а вразерча вахара уйла еш, — йоах Фаяс, — дика хет сона вай кхалнаха ши-ший вахара моттиг хьалаьца. — ДIахо йоах цо: «Аз дукха уйла ю: фу хинна хургдар-хьогI тхоах Советий Iаьдал хиннадецаре. кинош книжкаш тIеи ювцарах мара тхона ца йовзача цу къизача хана тхо даь даларе. Хьалха дIабахача боккхагIчарна хиннар хургдар-кх тхона а. Къе, миска, цIагIара араяла бокъо йоацаш, маьра Iоткъама кIалхаръяла йиш йоацаш, бежан санна лела езар кхалсага».

Советий Iаьдало 60 шу хьалха кхы юхадоагIаргдоацаш дIадаьхар уж гIулакхаш. Кхалнаьхен маIача наьхеи бокъонаш цхьатарра хилар законо белгалдаьккхад. Конституце 35-ча статья тIа йоах: «Кхалнаьхеи маIача наьхеи бокъонаш цхьатарра я СССР-е.» Уж бокъонаш иштта хилар хьахьокх кхалнаьха маIача наха нийсса деша, балха тIа лакхбала, шоашта еза говзал харжа йиш хиларо.

«Со се гIалгIа я», йоах Фаяс, «Цхьабакъда сона болх беш, эрсий, нохчий, гIумкий, кхыча къамех нах ба. Сона цхьаккха башха хетац царех, уж массабараш а са цхьатарра балха новкъостий ба, кхыча беса хила йиш а яц из. Вай къоабалъяь тIайийцача Конституце тIа йоах: массадолча къамаи бокъонаш цаIаш хиларах».

Коммунистически парте вай еча йоакхонна жоп а луш, цу коллективо декхараш тIайийцад шоай балха тIа кхы а дикагIа толамаш даха. Завода коллективе еррига торонаш йолаш я керда тIайийца декхараш кхоачашдара. ИттлагIча пятилетка шоллагIа шу дIададахачул дикагIа чакхдаккха лерхI цар. хIаьта 1976 шера цар дика толамаш даьхар. Квартальни планаш дика кхоачашйора. Цунна тешал ду МагIалбикера маькха завод Сийлен улга тIа яккха, аьнна КПСС обкома бюроси, Министрий Советои, облсовпрофои баьча соцамо. Завода коллектив къахьегаш я «Юбилейни шу толаме чакхдаккха» яхача девизагIа.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) газет дешаш ба Бокова Эсет, Эсмурзиева Мовлатхан, Арчакова Iашат, Мамергова Маликат, Бузуркаева Полина.

Б. ЧЕРБИЖЕВ.

ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОАРХIАБУ

Юбилейни шерара шоай социалистически декхараш дизза кхоачашдаьд «Чеченингушводстрой» управлене Сунженски ПМК-7 коллективо.

Шу доладелча денз планал совгIа генподрядагIа 9000, шоай низаца 71000 эзар сома гIишлон-монтажни балхаш даьд коллективо.

Алхха дIабахача цхьайтта бетта хьал а яь эксплуатаце дIаеннай догIаш дийлхача Алханчуртски канала чура хий чу ца хьедийтара хьалъяь сооружени, Сунженски районерча боахамий 1225 гектар хулача кхаш тIа хиш дехкара хьалъяь система, кхыйола гIишлош.

«Юбилейни шу толаме чакхдаккха» яхача девизагIа къа а хьегаш керда шу хьахилалехьа кхы а итташ эзараш сомий маьха гIишлон-монтажни балхаш дергда ПМК-7 коллективо.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

Чубийрзар малх. Майское яхача юрта улицаш балхара боагIача наха хьалйизар. Уж ба «Россия» яхача совхоза къахьегамхой. Цхьа ха яха саг соца а яь. ПаклингIар мича бах хьаттар оаха.

— Шоана Паша езаш хургья, тха бригадир. ХIанз из цIагIа корайоагIе тамаш я. Тхо-м, мугIарера болхлой, даьнпадар дийнахьа де дезаш дар даь, цхьабакъда цунна кхы а дукха гIулакхаш хургда хIанзчул тIехьагIа де дезаш, — аьлар цо.

Къамаьла тIера йолча кхалсаго хьайовзийтар ше. Из хиннаяр Дарсигова Дауда Хьава.

Ладе деза хьахьокхаш карта оттадир диъ шу хьалха Орджоникидзерча юртбоахама института Iилмахоша. Цул совгIа Къилбаседа-ХIирий республика агрохимлабораторе болхлоша тха бригада лаьтта хьаьидара эшача минеральни органически удобрений картограмма а оттайир. ХIанз Iилмахой хьехамашка хьежжа удобренех, хих, хьувкъам дуккхагIа чуба йиш хулийтача кхыча торонех пайда эцаш болх бу оаха кхашка. Цудухьа хIара шера цхьатарра дика а хул хьувкъам, — йоах Просковья Ивановнас.

— Эггара хьалха йовхо ю оаха дика фу Iалашдара,—тIа-

ВАЙ ЛОАЛАХОЕХ

ЮХЕ НОВКЪОСТ ХИЛЧА

Кховзткънеи совгIа шу даьнна из хIанз а болх беш я совхозе.

— ЦIагIа ягIа сагота да. Низ мел ба болх бе лаьрхIад аз а са доттагIаша а — пенсионеркаша: Чарская Елена Николаевнас, Иванченко Нина Андреевнас, Регулина Анна Ивановнас, — дувц Дауда Хьавас. — Тхоай низ дIакхоача гIо ду оаха Просковьяйна. ХIаьта новкъостал ца дича а далац. Тоьаш бац болхлой. Ялх-ворхI шу хьалха оаха оахош хержар Паклина Просковья Ивановна тхоай бригадиралла. Из дар Макаренко Степан Семеновича пенсе водаш. Ткъо шу совгIа ха яьккхар оаха дIа юртал дехьагIа долча кхашка цунца цхьана къахьегаш а. Цу юкъа мел помидораш, нарсаш, кабачкаш кхейир! ЛархIа а йиш яц. ХIаьта Паша совхоза конторе, бухгалтере лаха оаш. Цига корайоагIарья шоана. Дийнахьа баьча балха итог еш хургья из. Кхоана тхога хьадувцаргда хьано мел болх баьб. ХIара Iуйрийна хьалхарча дийнахьа баьча балхах, вай мехка доазол дехьа хиннача кердача хувцамех, гIулакхех дувц тхона.

Иштта дика тешал деш дувц Просковья Ивановнах совхоза керттерча агронома, партийни организаце секретара, СССР Лаккхехьарча Совета депутата Уртаева Роза Григорьевнас а:

— КарагIдаьлар цун дуккхача къамех латтача бригада къахьегамхой барт чIоагIбе. Цу коллективе болх беш ба хIанз эрсе Имошина Дарья, гIалгIа Тангиева Маржан, хIире Кадырова Надежда, эрмало Мироняи Софья. Кхы дIахо бувца безий-хьогI уж-м. Бригада — цхьа барттайна дезал, — йоах цо.

Дика да саго лаьттанца ший вахар дийза хилар. Иштта ба Просковьяи цун бригадера берригa новкъостийи. ХIанз ткъаь итт шу да Паклина къахьегаш йола. Из еррига ха баьцадаараш кхедеш яьккхай цо.

СССР профсоюзий XVI съезде дакъа лоацаш хиннай П. И. Паклина. Цигара цIайоаггIаше а бригаде ера. Дийцар съезде Л. И. Брежнева яьча докладах, вай хьамсарча Коммунистически парте къахьегамхочун вахара хьал-торо тоаяра еча йоакхонах. Цигга собране керда социалистически декхараш тIайийцар бригадо.

Денна дош, лаьрхIар кхоачашдара низ, хьинар кхо ца деш баьча балха итог е йиш я хIанз.

ХIара гектара тIара планал шозза дуккхагIа йолаш 1150 центнер кабачкеш, 20 центнер дуккхагIа йолаш нарсаш, 300 центнер чIонкаш чуденад. Дика хилар помидорий хьувкъам а. ИттлагIча пятилетка шии шера Паклинай бригадо паччахьалкхенга дIаденнад 8400 тонн баьцадаараш. Уж да шии шера планал совгIа 2500 тонн. Дукха хIама ца эшаш цаI-ах сома лохдаьд центнер баьцадаараш кхедарга дIададар.

— Дика хьувкъам — агротехника бокъонаш цIенхаштта кхоачашъяра бахьан. Оаха доттагIал тессад Iилмаца. Лаьттан дикал белгал а йоаккхаш, тха бригада кхаш дикагIа пайда лургболча тайпара миштa лестох Просковьяс аьнначоа Ленински комсомола преме лауреата механизаторо Барзиев Инала. — Практико хьахьекхар тхона бригаде фуна лаьрхIа баьцадаараш кхеде дезилга. ХIанз фу кхедеш хIара шера 100 эзар сом пайда бу тха бригадо боахама.

— Толам баккха доккха новкъостал ду бригаде дуккхача хана денз болх беча наха. Уж ба: тракторист Дарсигов Идриса Ахьмад, болхлой Лиходедова Надежда Сергеевна, Самойленко Евдокия Павловна, Дарсигова Дауда Хьава, Имошина Дарья Степановна. Царна дег тIара баркал ях аз, — аьлар Просковьяс, Инала къамаьл чакхдаьлча.

Ветеранашта уллув царгара балха опыт хьаэцаш, царел тIехьа ца биса гIерташ къахьегаш ба къонабараш а. Арсамакова Фердос хьехархо хила безам болаш педучилище деша эттаяр. Цхьабакъда дагадоанар хилар. Талха доладелар цун бIаргий са. Халча эттача Фердоса новкъостала кулг кховдадир Паклинас. Бригаде болх бе хьа а нийна хадданза дикача хьехамашца, эшача хана гIулакхаца новкъостал деш карарзаяйтар къонача йоIага баьцадаараш кхедара говзал.

Коммунистически партех, цо дунен халкъашта юкъера барт чIоагIбара, кхоххам кIаьдбара, вай мехка бахача наьха хьал-торо тоаяра беча балхах къамаьл долаш:

— Сох хила мегарий парте член? — аьнна хьаттар, дуккха ха йоацаш Фердоса.

— Вай парте низ ба цун мугIарашка дикагIа бола нах, толашагIа бола къахьегамхой хиларах. Итт шу да хьо бригаде болх беш йола. Цу юкъа хьай декхарех дика лоархIаеш хьа а йоагIа, — жоп делар бригадиро.

ХIанз КПСС членалла кандидат я Фердос. Парте яла цун рекомендацеш елар коммунисташа Е. Мириковас, А. Дарсигова, ВЛКСМ райкома.

— Дег тIара, тоам болаш саг я тха бригадир, — йоах Просковья Ивановнах болхлочо Евлоева Хьамзата Любас. — Доккха хатар хилар тха дезале. Автоавари а хинна дIаваьлар са мар. Ялх зIамига бер а долаш йисар со цхьаь. Со цIаккха йицлургйоаца новкъостал дир сона Просковья Ивановнас цу хана. Цо аьнна совхозо гIо дир ахчанца, кхычуница. Ший бригаде дIа а нийна новкъостал дир баьцадаараш леладечун говзал карaерзас. Хьалкхийра воI — Мохьмад. Тха бригадира хьехамах шофера професси хержар цо. ШоллагIа вола воI — Руслан соца бригаде къахьегаш ва. Лоацца аьлча, хIанз кховчам ба тха дезале. ХIаьта из Просковья Ивановнах даьнна беркат а да.

Дика болхло, дикан тIа а вон тIа а тешаме новкъост, къонабарий хьехамча. ЙоагIаш еннай Паклина Просковья Ивановнайна Ленина, Къахьегама ЦIеча Байракха орденаш.

В. НАЩАНСКИЙ,
Къилбаседа-ХIирий республика Пригородни района «Ленинское Знамя» яхача газета корреспондент.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА V ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

КХАЛНАХ—ШИРАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГIУЛАКХАШЦА ЛОАТТАБЕЧА КЪОВСАМЕ

Къахьегамхошта, идейно-политически къахьегамеи кхетам балара еррига формаш эргайоахаш тоае, из болх, идеологически фронта ерригача звеньяй низаш цхьана нийс а деш, хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIаберзабаь, плана боарамагIа лелабе безаш я партийни организацеш. Назрановски районе беча партийни балха опыто хьахьокх, цу балха тIа эггара дикагIа толамаш, хIара деннара ший гIулакхаш чакхдахара массови организацеех — Советех, профсоюзех, комсомолах, кхалнаьха советех — ког гIортилга еча партийни организаце доахаш хилар. В. И. Ленина, кхалнаха юкъе беча балха хьакъехьа ше дувцаш, 1920 шера а тIехьа аьннад: «Царна юкъе болх бара воай органаш эш вайна, агитаце къаьстта методаши организационни формаши эш».

Кхетадеш да, общества, къаьстта а кхалнаьха, политически организаце системе вай хана боккхача лоархIаме хила езараш партийни организацешка вIашагIъехкаши цар кулгалца болх беши йола кхалнаьха советаш хила езилга. Масала, тха района промышленни предприятейи совхозийи партийни организацешка вIашагIъеллай 250 активистка юкъе а йолаш йола кхалнаьха 20 совет. Производстве кхалнахи промышленни предприятеши дуккхагIа ме хул, дуккхагIа хул кхалнаьха советаш а цар членаш а. Масала, 1965 шера 142 кхалсаг юкъе а йолаш кхалнаьха 15 совет мара яцар районе вIашагIъелла.

Нагахьа санна цу хана кхалнаьха советаша къестадеш хиннача дешашта юкъе алхха дезалерча гIулакхий дешаш мара хиннадеце, тахан цар функцеш шерьеннай — цар гIетта а ду, къеста а ду тIа-тIа дуккхагIа кхалнах-цIенноаной обществана пайданча къахьегама юкъеозара, производственни планаши социалистически декхараши кхоачашде уж оарцагIбахара, кхалнаьха политически, общеобразовательни, профессионально - технически дешар дIахо дахьяра, производствеи бытеи кхалнаьха бокъонаш лораяра, кхалнаха къахьегамеи бытеи хьалаш вIаштIехьдахара а тоадара а, каьнеи береи унахцIено лораяра, деша даха ха йоацача берий учрежденеш хьалъяра, кхыдола дешаш.

Цхьабакъда хIанз а тIехьа эггара лоархIамегIарча дешаех цаI — производствеи къаьстта а бытеи кхалнахаца леладеча ширача замах юхедисача юхамаччахьарча гIулакхашца лоаттабу къовсам.

Цу тайпара цIенхаштта дешаш къестадара кхалнаьха советашта юкъе хиланза яргьяц массе оагIорахьара кхетам бола, дийша, квалифицирсванни кадраш. Кхалнаьха советий состав, цар председателаши председателий заместителаши хоржача хача партийни организацеша цига бахийта могабу дуккхагIбола производственницаши общественницаши, КПСС-еи ВЛКСМ-еи членаш бола, лакхереи юкъера специальни образовани йолаш бола кхалнах.

Кхалнаьха советашта кулгалдара беш бола болх тоабар дукха района партийни организацеша, парте райкомои отделои дIадоладаьд районии партийни активаш гулъелга. Масала, 1977 шера 27 июне актив гулийр дувца оттадаь укх тайпара дош а долаш: «Кхалнаьха советашта кулгалдара партийни организацешка беш бола организаторски болхи из дIахо эргабаьккха тоабара де дезараши».

Активе белгалдаьхар кхалнаьха советашта кулгалдара партийни организацеша беча балха тIара цIенхаштта кхоачамбоацараш, административни органий дуккхача болхлошта критика йир кхалнахаца леладеча харцахьарча гIулакхашца къовсам лирагIа ца лоаттабарах. Активо белгалдир кхалнаьха советашта кулгал нийса дареи цар болх тоабареи наькъаца кхалнаха а бахача наха а идейно-политически кхетам дикагIа балара даькъера партийни организацей хьайда декхараш.

Партийни, профсоюзни организацей, кхалнаьха советий председателийи членийи дешара школа а хинна дIаэттай КПСС райкоме хан-ханнахьа чакхйоахаш йола семинараш. Цига гIеттаду бахача наха интернациональни атеистически кхетам балара, кхалнахаца леладеча дын зуламеча гIулакхашца къовсам лоаттабара дешаш. Къестаду хьатIакхувча ноахала а бахача беррига наха а тIема-патриотически кхетам балара, къона ноахал къахьегамца коммунистически уйла хургйолаш хьалкхедара, дуккха кхыдола дешаш.

Отдело кхалнаьха районни совета хIара член къахьегача метте кхалчахаи бахача нахаи юкъе хадданза беча атеистически интернациональни балха хьинаре юкъеуз. Масала, бахача наха атеистически кхетам балара боккха болх бу АТП парторганизаце секретарь хиннача Я. С. Гиреевас, «Ленина никъ» яхача районни газета литературни болхлочо М. Ю. Костоева, ГПТУ-27 завуча С. И. Трифоновас, общепита директора М. И. Плиевас, поликлиника заведующе С. Я. Ужаховас. Царех хIаране советски авторий книжкех лаьца сайренаши конференцеши ю, атеистически темаш а йолаш беседаш ю, лекцеш еш, дынах тешарех хIаранеца къаьст-къаьстта беседаш ю.

Масала, дIадаха шу чакхдоалаш ГПТУ-27 «Берза бийсаш» яхача Чахкиев СаIида книжках лаьца конференци йир, вийха воалаваь автор а волаш. Цига конференци йолча хана къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийтар книжка тIа къаьстта белгалъяьккха ювцача кхалсагаца бусалба дыно леладаьча къизача гIулакхашта, царех вай хана а дувла зуламаш белгалдаьхар.

Интернациональни дар училище хинна кхы цхьаькха гIулакх а. Деша ягIа ши йиша Батырова Розаи Душаи занятешка ца ухаш сеца хиннай. Парте райкомага шоаш язъяьча заявлене тIа цар яздаьд, шоай дас Батыров Сандрой Султана, мельзавода болхлочо училище деша ахийтац тхо, шоашта етт, цIагIара дайдда дIа а даха юрта наьна гаргара нах болча дах шоаш, яхаш. Мехкарий дегашкара бала бар — йиъ листа тIа язъяь заявлени. Техкача бакъ хиннадар яздаьр. Болх кIезига бе безанзар Батыровца мехкарий дешарах цунна хетар харцахьа хиларах из тешавара. Духхьал цIагIа чу а ухаш хадданза къамаьлаш даьчул тIехьагIа вIаштIехьдаьлар ше гIалат ваьнилга Батыровна дIахайта. Цу гIулакха кIезига хIама карагIдаьниадац кхалнаьха районни совета члена Трифонова Светлана Ивановнайна. ХIанз мехкарий юха цIа а баьхка шоай да волча Iеш а дешаш а ба. Сайрийнарча школе деша а ухаш юкъера образовани яьккха аттестат хьанийцад Розас. ХIаьта цу тайпара масалаш кIезига а дац.

Дынах юхедиса гIулакхаш районе къайлагIа хьаллоаттадеш а дын авторитеташа могадеш а да. Уж гIулакхаш: саг яр-яхар шариIата IаьдалагIа дIадерзадар, нана берех яккхар, мар венначул тIехьагIа боахамах сесага дакъа ца кхоачадар, йоалаь ши сесаг а йолаш ваха бокъо хилар, урдув цахар. Уж дерригa хIамаш моллагIа цхьа молла, шариIата вичал, юкъе а волаш леладу, хIаьта отдело, цу тайпара хьал теркал а деш, районни Советеи кхалнаьха советийи членийи уйла тIаерзаю кхалнаьха бокъонаш чIоагIъяр духьа ширача замах юхедисача воча гIулакхашца лоаттабу къовам бокъонца котало яккхалца дIабахьара. Кхетадеш, да, хIара котало массаза йоал дын моааль лелаерашта, дын авторитеташта хIама кхетилга.

Мишта беш ба из болх? Из бу, эггара хьалхарча аргIанна саг тешавара, дIакхетавара методаца, еррига звеньяши эггара тIеххьарча аргIанна административни органаши оарцагIа а йоахаш, хIаранеца къаьст-къаьста дуккха беча балхаца.

Масала, кхаь шера совгIа лийннай парте райком Дошхаклоева Любай кхела кхалнаьха районни Совета членаш оарцагIбоахаш. Iадатийи шариIатеи законаша хьалхадаькхача тайпара кхо бер хьа а даьккха, хьалха хиннача мара Бачалов Ахьмада Iаддал-Мажита эккхаьй Люба. Бачалов бекъаваь бераш даьна кхоачадеча шариIато яхар кхоачаш а деш. бераш цIадоаладара духьала баьннача Дошхаклоевай даьша а. БелгалдаккхадоагIа, берашта Бачалова цхьаккха тайпа юридически бокъо хинна ца хилар. хIана аьлча Дошхаклоева ше йоалаярах яь регистраци яц цун, бераш дара тешалаш тIа дIаязъяь берий тайпан цIи ДошхаклоевгIар я. Халача хьал тIа этта хиннай Люба. Цун яцар е образовани а, е професси а, е болх а, е чуIе моттиг а. Токара ученикалла балха дIачуийцай из «Электроинструмент» яхача заводе. Новкъостийи завода кулгалхойи новкъосталца токара професси Iомайир Любас, квартира елар, заводе вIашагIъеллача сайрийнарча школа филиале деша йоалаелар из.

ДIаболабелар бераш бахьан долаш лаьтта къовсам. ХIанз е даьшкара а, е цхьаннегара а мукъа беха безацар — паччахьалкхено квартира еннай цунна, бераш хьадаха деза. Из атта гIулакх хиннадацар. Дуккхаза а цаIарга ихача а къамаьл дича а хIама хиланзар Бачаловцаочох, цхьаккха дича а наьнага бераш хьадала тиганзар цо. Юххейиса догдоахийла яр цун, юридически документаш доацдашехьа а, бераш дара тешалаш цо ший тайпан цIера тIа хьатIаяздайта хилар. Бачалова гадоахараш корабир райисполкоме а, прокуратуре а... Цар Дошхаклоевай оагIув хьал ца лацарал совгIа, из дош дутилга а дIадийхар цунгара. Халкъа судага дош дIачудахачул тIехьагIа, цо берий нана бакъйир. ХIанз бераш наьнаца а школе дешаш а да. хIаьта Любас ше укх шера сайрийнарча школе 8 класс йистеьккха экзаменаш дIаеннай.

Кхалнахаи бахача нахаи атеистически кхетам балара даькъера кхалнаьха советий лоархIам лаккхбара беча балхо дIадех гIулакх цхьаккха хIама лертIара ца доалийташ леладелгеи доагIар хьаннагIчунгара а дизза хьадехилгеи, хIара факт ший болаш ювцилга, бокъонца духтIаваллалца из хаьдда къоастаелга. Масала, трикотажни фабрике къахьегача кхалнаьха коллективо лирача дешаца бехке бир бокъо йоацаш шоаш леладаь гIулакхаш бахьан долаш доккха зулам даь, ширача замалахьара бIеха гIулакхаш хьаллоаттадераш.

Трикотажни фабрика хIамаш тегача цехера болхло Ужахова Хьава йодас венна хиннав цу фабрика болхло Боров Ювкъап. Цигга тIаккхьчав йоIо деттача цIогIагIа оарцагIваьнна фабрика охранник Барахоев Iумар. Боровгеи цун доттагIашкеи йоI дIа ца йигийта гIийртав Барахоев, цхьабакъда йоI йодае баьхкарех цхьанне теха тепча кхийтта из веннав. Из акха гIулакх дийцар фабрика болхлой собране. Собране дийцараш «Ленина никъ» яхача районни газета оагIош тIа кепатехар, районни Совета членаша шоай коллективашка къамаьлаш дир.

КПСС XXV съезда, парте обкома V пленума решенеш кхоачашъяра, районе бахача наха интернациональни атеистически кхетам балара, хьатIакхувча ноахала патриотически кхетам балара даькъера кхалсага - наьна лоархIам айбара беча балха тIа керда формаши методаши лех совето.

Укх шера мае редакце гергача истола хьалхашка вIашагIкхийтар тайп-тайпарча къамех бола викалаш, производстве хьалхалаттараш, юртийи предприятейи кхалнаьха советий викалаш. Цар шоашта бакъахьа хетараш дийцар кхалсагаца леладеча ширача замах юхедисача воча гIулакхашца тIагIертта къовсам лоаттабара гIулакха района къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарий хьакъехьа.

М. ПУГОЕВА,
КПСС Назрановски райкома кхалнаха юкъе беча балха отдела заведующи.

ТЮМЕНСКИ ОБЛАСТЬ. Главтюменьнефтегаза коллективо ханал хьалха кхоачашдаьд планал совгIа мехкдаьтта даккха аьнна юбилейни шера тIайийца социалистически декхараш. Бурув техад 3 миллионни 310 эзари метр кIоарга мехкдаьтта скважинашта.

Ер сурт даьккхад Самотлорски мехкдаьтта доаллача моттигерча цхьан промысле.

И. САПОЖКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Юбилейни шера къахьегама вахта толаме дIахьош я Челябински трубопрокатни завода коллектив. Укх шера хIанзалца дIаяхача хана планал совгIа 20 эзар тонн турбаш арахийцай предприяте. ЧIоаггIа хьинар айдаь болх беш я укх деношка коммунист Виталий Аркадьевич Скурихин керте латта ВЛКСМ XVII съезда цIерагIа бригада. Из коллектив № 6 йолча трубоэлектросварочни цеха «820» стане дикагIа лоархIаш я. Цига болх беча берригача болхлоша смежни говзалаш Iомаяьй.

СУРТА ТIА: В. А. Скурихина бригада членаш (аьрдехьара аьттехьа) сварщик А. Прокопьев, бригадир В. Скурихин, сварщикаш В. Земсков, В. Николаев.

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪАЦА ЦХЬАНА

(СОВЕТСКИ СУДА СИСТЕМА 60 ШУ ДИЗАД)

60 шу даьннад Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце Россе буржуазно-помещикий суда система дІаьккха.

Іаьдал бе деллачул тІехьагІа къаьнача суда метта шин революционни судаш хьае йолаелар пролетариат.

Советин Ерригроссийски III съезде В. И. Ленина белгалдаьд буржуазни суда хьакъехьа: «Советски Іаьдало дир ерригача пролетарски революцеша даьча васкеташа яьхар— цо из цу сахьате йохайир. Къаьнача суда реформа а ца еш, цу сахьате из йохайир яхаш цІогІарч деттийта. Вай из дарца никъ цІенбир бокъонца йолча халкъа суда».

Судах йола Советски Іаьдала эгтара хьалхара акт яр 1917 шера 22 ноябре (5 декабре) РСФСР Халкъа Комиссарий Совета тІаийца № 1 йола Декрет.

Советски суд хьаяь ди лоархІ цох.

Судах йолча № 1 йолча ДекретагІа, моллагІа цІи йоаккхаш уж яле а, хьалха хинна ерригa судаш дІаяьхар. Керда судаш вІашагІйохка езаш яр демократически хоржамий ларда тІа, хІаьта революционни эхьси революционни сакхетамех, нагахьа санна уж революце декхараштa духьала деце, хьалха леладеш хиннача законийн ларда тІа къестаде дезар дешаш.

Декрета тІа хьагойташ бар советски суда система вІашагІйоллара бола котъяьннача, пролетариата паччахьалкхен лоІам.

Кердача судаша хьинаре гІо дора пролетарски паччахьалкхен ерригa функцеш кхоачашъеча, суд еча дуккха къахьегамхой юкъеозаш йола бокъонца халкъа судаш хилар царех.

Чоалханеча дунеи халкъашта юкъерчеи чурчеи хьало, къаьстта граждански тІемеи кхыча мехкий интервенцей хано, дІадехар къаьстта чІоагІа дисциплина, дика порядок оттаелга, революционни законность чІоагІделга. Цунца дувзаденна болхлойн ахархойн депутатий Советий VI Ерригроссийски Чрезвычайни съездо 1918 шера 6 ноябре тІаийцар «Законаш нийса леладарах» бола лаьрххІа соцам.

Социалистически законность чІоагІа леладар — из В. И. Ленина белгалъяь советски правосуде лоархІамеча принципех цаІ.

В. И. Ленина оттаьй суд вІашагІйоллара а цун балха а кхыйола керттера принципаш а: судахой харжар, судахой шоай лоІамагІа хилари законо яхар мара цар ца лари, суд коллегиально халкъа заседателаша дакъа а лоацаш елга, берригаш а закона хьалхашка цхьатарра бокъонаш йолаш хилар.

Къонача советски паччахьалкхен судийн юстице кхыйолча органийн болх вІаштІехьбоаккхача боккха лоархІам болаш хилар, революци ма-хиллинге а хьаяь РСФСР юстице Халкъа комиссариат (НКЮ). Цунна тІадиллалар судаш, революционни трибуналаш, следстве, бехк бара, защита органаш вІашагІйохкилга, царна кулгалделга.

Цул совгІа НКЮ центральни учрежденей балха тІа нийслуш хинна правови дешаш хоалдам беш къестадора, юрисконсультий балха, нах лийца боахкача моттигашта тІахьожам лоаттабора, къаьстта кхераме дола гІулакхерча наха даь зуламаш тохкар, хІаьта боккха болх бора законодательни акташ кийчъеши царна редактировать деши.

В. И. Ленина чІоагІа терко йора НКЮ-н цун органийн балха, дІадехар бокъонца революционни, контрреволюционерашцеи тайп-тайпарча дезорганизаторашцеи, къиза а гешт дергдоацаш а йола суд хьаеча практически гІулакхаш чакхдоахилга.

СССР вІашагІйолларо, керда экономически политика юкъейоалаяро, боахами культурен хьалъяро дІадийхар мехка паччахьалкхен общественнин дерригача доакъошка законность чІоагІделга.

Из эггара хьалха хьагучадаьлар советски законодательство дІахо дегІадоаладарца. Цу хан-юкъа тІаийцар РСФСР судоустройствах йола Положени, уголовни, граждански кодексаш, къахьегамах дола кодекс, цхьайола нормативни акташ. Белгалара хувцамаш хилар суда системе, керттера теркам юкъарча судашта тІабохийтар, трибуналаша (военнии военни-транспортнии) къестадора алхха шоай тайпара дола дешаш.

1924 шерарча хьалхарча союзни юкъарча Конституце оттадир революционни законность чІоагІдар духьа СССР Лаккхехьара суд вІашагІйолла. Цун декхар дар берригача мехка цхьан тайпара законность Іалашделга. Цул тІехьагІа тІаийцар 1924 шера СССР-и союзни республикайн судоустройства Лардаш. Цар чІоагІдир берригача мехка судоустройство демократически цхьан бокъонех леладелга а уж ерригача республикашта юкъара а кхоачашъянза яргйоацаш а йолга.

Цу хана денз суда система хувцалуш, эргаювлаш тоалуш хьеенай, бакъда, керттерча даькъе, цун структурен демократически принципаш хувца ца луш хьадоагІа.

ХІанз СССР-е я районийн городскойн халкъа судаш; автономни областийн къаман округийн, областной, краевой, городской судаш, автономни республикай Лаккхехьара судаш, союзни республикай Лаккхехьара судаш, СССР Лаккхехьара суд.

СССР кердача Конституце тІа я правосуде принципий шерра система: судахойн халкъа заседателашин хоржаш хилари шоай харжархошта е шоаш хержача органашта хьалхашка бехктокхаме хилари, уж шоай лоІамагІен законо яхар мара де йиш йоацаши хилар, судебни дешаш гуччахьа къестаделга, дешаш коллегиально мара ца дуацар, суд къаман меттала елга, бехкевечун защитник лаца бокъо хилар, суда хьалхашка берригa граждaнаш цхьатарра бокъо йолаш хилар, судашка общественни обвинителашеи защитникашеи дакъа лоацилга.

СССР керда Конституци судий балха тІа социализма принципаш чІоагІдаьча 1936 шера хиннaчун тІара хьайоагІаш а правосудех советски законодательства 60 шера мел Іоадаь дикадар лоархІаме эпаш а я.

Керда Конституци тІаэцаро дІачІоагІъю халкъа юкъарча паччахьалкхенера, дегІаенача социализма хьалашкара суд вІашагІйоллара а цун балха а принципаш, тешал ду советски правосудера демократически принципаш дІахо а дегІайоалаеши кІоаргъеши хилара, из бокъонца халкъа хилара.

КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева белгалдир: «Кердача Конституце вай дига деза советски законаша дІадехараш чІоагІа леладелга Іалашделга тІадилла йолча ерригача органий болх дикка тоабарга. Аз дувц прокуратурах, судах, арбитражах, кхыча административни органех, халкъа тІахьожамах. Цу ерригача органаша кхы йоккхагІа инициатива, принципиальность, советски правопорядок миччa бесса а толхаярца лоаттабеча къовсаме машар боацаш хилар хьагойтаргхиларга хьежаш я паоти».

Нов. Л. И. Брежнева из указани боккха лоархІам болаш я судаштеи судашта организационни кулгалдеча органаштеи. Цар балха тІа керттера лостам хила беза боахам хьалбара декхараш кхоачашдар, къахьегама дисциплина чІоагІъяр, боахама зе делга, хІамаш лечкъаелга дІадаккхар, миччa бесса а бокъонаш телхаярца чІоагІагІа къовсам лоаттабар.

Нохч-ГІалгІай АССР судебни органашеи юстице учреждeнешеи цхьабола болх баьб республике социалистически законности правопорядоки чІоагІъеш, шоай балха боарам айбеш.

Уголовнии граждански дешаш керттерча даькъе нийса, оттаьча ханашка къестаду, судебни процессаша кхетам балара а зулам ца хилийтара а воздействи яра дешашта, бокъонаш телхаяра гІо деш дола бахьанаши хьалаши дІадахара дукхагІа терко ю, лакхъенай судий балха юкъара культура, процессашта юкъе дукхагІа дакъа лоац общественносто, зуламхоша паччахьалкхенна даь зенаш дукхагІа юхаметтаувттаде даьннад. Дукха терко ю коллективашка, граждaнаш бахача моттигашка, къаьстта кагирхоштеи бераштеи юкъе бокъонаш дІайовзийташ беча балха.

Республике болх беш я правови знаней университеташ, правови факультеташ, «къоначa юриста» школаш, правови тематика кинолектореш, пайда эц правови пропаганда кхыча формаех а. Халкъа боахаме правови балха боарам айбара де дезар даьд, предприятейи организацейи юридически службай болхлоша массаза а новкъостал ду производстве хІамаш лечкъаярца, боахам лерттІа ца лелабарца, дисциплинеи порядоки телхаярца къовсам лоаттабеча правовеи средствaех пайда эцара.

Из болх беш йола кадраш тІехьарча хана дикагІа я. Аьлча тоъам ба, вай республикерча халкъа судахоех 97,4 процент лакхера дешар дийша болга. Судахошта юкъе кІезига бац социалистически законность чІоагІдара шоай деррига ницкъ дІалуш дукkхача шерашка болх беш хьабоагІа ветераташ.

Де а доагІаш сий деш ба гор. Грозне Октябрьски халкъа районни суда председатель Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни юрист К. Б. Булатова, Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа дакъа лаьцараш — Сунженски халкъа районни суда председатель П. С. Модебадзе, Грозненски халкъа районни суда председатель О. Ф. Тарамец, Ленински халкъа районни суда халкъа судахо В. Н. Гакаев. Опыт кІезигагІа йолча новкъосташта гІо де массаза а кийча ба уж. Инициатива гойташи хьинаре болх беши я Гудермесски халкъа городской суда председатель А. И. Матухова, гІулакх дика довзаш юристаш ба Октябрьски халкъа районни суда халкъа судахо, РСФСР заслуженни юрист М. А. Арсанукаев, Назрановски халкъа районни суда председатель С. У. Евлоев.

Толаме болх беш ба цу балха тІа эггара хьалха хержа бола халкъа судахой М. Д. Сатаей (Назрановски халкъа районни суд), Н. Н. Канашыхина (Старопромысловски халкъа районни суд).

Суда балха боарам дукхача даькъе судебни исполнителех, канцелярей заведущеех, судеи судий заседанейн секретарех тийша ба.

Шоашта тІадиллача гІулакхах боккха бехктокхам хеташ болх бу Шелковской халкъа районни суда секретара Е. А. Сенченкос, Сунженски халкъа районни суда — Т. Н. Хоперсковас, Гудермесски халкъа городской суда — Е. М. Ермаковас, Малгобекски халкъа городской суда судебни исполнителa Т. Н. Бородавченкос, Надтеречни халкъа районни суда — М. Ю. Юсупова, Ленински районни халкъа суда — Т. А. Демоновас, Грозненски халкъа районни суда — С. Г. Оганяна, дукххача кхычар.

Судий балха тІа а профилактически балха тІа а доккха новкъостал ду халкъа заседателаша. Халкъа заседателий советаша вІаштІехьдоах зуламаш дара гІо деш дола бахьанаш, хьалаш дІададахара судаша еш йола частни определенеш кхоачаш мишта ю тохкилга, чубахка ца безаш е условно судаш яь бараш, къаьстта кхийна боацараш, мишта лел хьеж, уж кхетамчу боалабеча дакъа лоац, судебни решенеш кхоачашъеча гІо ду. Къаьстта хьинар долаш болх бу Заводской халкъа районни суда халкъа заседателий Совето (председатель Н. И. Бугаева), Малгобекски халкъа городской суда Совето (председатель В. Т. Ступник), кхычар.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча суда председателa заместителa И. Д. Эдилова, Лаккхехьарча суда членаша Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни артисташа А. В. Никулина, Б. М. Гордамова дукха къахьег чоалханегІа дола уголовни а граждански а дешаш дувцаш, лохехьарча судаша даь гІалаташ ший ханнахьа тоадеш, долаш дола законодательство нийса леладара царна гІо деш, цар хьинаре воздействи ю судебни практика нийса хьахилийтара.

Бокъонаш телхаярца толаме къовсам лоаттабелга Іалашдара боккха лоархІам болаш да халкъа судий болх дика вІаштІехьбаккхар. Республика юстице министерствос судашта кулгалдеш царна ма-могга гІо ду правосуде де лерхІари судебни органий декхараши кхоачашдара, ший низ тІабохийт судий балха боарам айбара, паччахьалкхенера уж лоархІаме декхараш кхоачашде могаргдола кадраш хьахаржара, дІанийсъяра, хьалкхеяра.

Шоай балхах боккха бехктокхам хеташ правосуди нийса леларa дешаш доагІача бесса леладелга Іалашдеши судий балха тІахьожам лоаттабеча хьинар гойташи ба министерства аппаратера опыт йола юристаш Л. С. Бурмистрова, Б. Д. Магомадов, Ю. И. Румянцев.

Дукххача шерашка Іоаль судахой опыт кхычарна дІайовзийташ ба баха бокъо а йолаш салаІа баха ветеранаш. А. В. Бирюков, М. Х. Газдиев, цар доккха дакъа лоац правови хьсхам беча балха тІа.

Бакъда цунца цхьана судебни учрежденей, республика юстице органийн учрежденейн балха тІа хІанз а кІезига дац кхоачамбоацараш. Цудухьа хІанз тхона хьалхашка латт балха боарам айбара, кадрай политически саклетам айбара, йолаш йола халонаш эшае цар хьинар тІадерзадара декхар.

Бокъонаш лораеча органий балха партеи паччахьалкхенои боккха мах баро, царгара доагІар дукхагІа дІадехаш хиларо уж декхарийла ю шоай ерригa знанеш, опыт, говзал КПСС XXV съезда, КПСС ЦК майски октябрьскии Пленумий решенеш, СССР керда Конституци кхоачашъяра дІаяла, бокъонаш телхаярца толаме къовсам лоаттабар социалистически законности правопорядоки дІахо чІоагІъяр Іалашде.

Р. МАКАРЫЧЕВА,
Нохч-ГІалгІай АССР юстице министра заместитель, РСФСР заслуженни юрист.

ЮБИЛЕЙНИ ШЕРА ВАХТЕ

Кхоъ шурий-товарни ферма я «Гудермесский» совхозе. Укх шера тІаийцача социалистически декхарагІа 400 тонн дохка дезаш хиннача 404 тонн дулх дехкад цар хІанзле. ХІаьта кІезигагІа даьле 60—70 тонн кхы а дохка лаьрхІад.

Кхы а 20 тонн ехкача кхоачашдаь бовл фермай болхлой паччахьалкхенга шура йоххара тІаийца хинна социалистически декхар.

ХІанз дийнахьа юкъера лаьрхІача 3800 килограмм шура дІалу совхозо. Шу доладелча денз хьалхле Висембаев Виситас кулгалдеча цхьоалагІча фермага я. Цун коллективах а кулгалхочох а къаьстта дувца безам ба.

ВорхІлагІа шу да Висит цу ферма кулгалдеш вола. ИйслагІа пятилетка йолаелча денз паччахьалкхенга шура йоххара тІаийца социалистически декхар кхоачаш ца деш цхьа шу дІададахийтадац ферма къахьегамхоша. Иштта толамца чакхдоаккхаш да ер шу а. Социалистически декхарагІа паччахьалкхенга 480 тонн йохка езаш хиннача хІанзле 540 тонн совгІа шура ехкай. Из я соахка укх ханна хиннaчул 11 тонн дукхагІа.

— ВорхІ шу хьалха хьайбай продукци йохкара кхыметтел планех лоархІаяцар из ферма. Барт бацар коллективе, касткаста телхайора болхлоша къахьегама дисциплина, ший ханнахьа Іунал дацар хьайбашта. Уж кхоачамбоацараш дІадаха карагІдаьлар керда венача ферма заведующена. Нахаца дег тІара, хІаранена дикача хьехамца, гІулакхаца новкъостал де кийча волаш хилар бахьан долаш сийду цун коллективе, цо аьннар ду, — йоах Висембаев Виситах совхоза керттерча зоотехника Мишустин Анатолий Мироновича.

Совхозе эггара дукхагІа шура яьккха доярка Ахмадова Тамара а цхьоалагІча фермера я. ХІара кхоабача Іаттагара дукха хІама ца эшаш 2600 килограмм шура яьккхар цо 28 ноябрь тІаккхоачаш, шера план 2185 килограмм йолаш.

Доаркашта юкъе яьржача яхье шоллагІча моттиге хІара кхоабача Іаттагара 2560 килограмм шура яьккха кхоалагІча фермера Темирсултанова Малика я. ХІанз 1978 шера май бетта чотах къахьегаш я из.

Яхье кхоалагІча моттиге йола Балиева Кайпа Ахмадова Тамарийца цхьан ферме болх беш я. ХІаьта цьоккхамашка хьежача, Тамарас яьккхачул 50 килограмм мара кІезигагІа яц цо яьккха шура. Белгалдаккха доагІа яхье хьалхара моттигаш яхарах тела ахчан премеш царна ца луш укх шера наггахьа мара бутт дІабаха ца хилар. Шура яккхара иттлагІча пятилетка план диъ шера кхоачашъе дош денлад цу доаркаша.

Даьчох кхоачам ца беш, йоаккхаш йола продукци дІахо йодача хана кхы а дукхагІа яккха йиш хулийта торопаш лехаш къахьегаш ба хІанз совхоза берригa хьайбаш леладераш.

Чусоцадаь латт доахан, Іаьсий, дулха кхоаба хьайбаш. Уж Іангара-дахара дика кийчо яьй.

ЦхьоалагІча ферме да тхо. Биъ мугІарагІа доахан лоаттаде йиш йолча помещене чудовл. Хьайбашта латта паргІата, сийрда, йІайха я чухьнахьа. Тамаш а яц. Кизга ца тохаш цхьа кор бІаргадовизар тхона. Шифер тІатиллача керттерча тховна кІлла, чухьнахьа йІайхагІа хилийтар духьа, эрзах шоллагІа тхов баьб.

Механически детт цу помещене латта доахан. Болх беш я чура нувхаш арайоаха, доакъар хьатІакхухьа ерригa транспортераш, доахана хий меладу аппараташ.

— Совхоза йолча бархІнех ер цаІ мара помещени яц тха кердача проектах хьаяь. Цхьабакъда кастта ерригаш а хургья, — йоах Мишустина.

Тхо чудахача шоллагІча помещене дукха сийрда сие а йІайха я. Эрзах кхы а цхьа тхов баьб укхаза а. Доахан кулг кара детташ дале а механизаци яьй нувхаш арайоахаш, хьайбашта хий моладеш деча балхашта.

Йоакхо яьй совхоза кулгалхоша хьайбаш тайп-тайпарча доакъарашца Іалашдара. Иштта, йол план 1078 йолаш — 1645 тонн, баьцай витаминни хьоар план 400 йолаш 560 тонн Іалашдаьд, тоъамболаш кийчдаьд чa а сеняж а, бакъда силос лаьрхІачох 86 процент мара кийчъе тардалаизар.

Силос кхоачамболаш йолча хана рационагІа, кхы тайпа доакъар доацаш, 30 килограмм силос лора хІара Іатта. ХІаьта хІанз 20 килограмм мара лац. Итт килограмм силоса метта ишках, дуга отходех кийчбаь 30 килограмм муж лу. Анатолий Мироновича яхачох, цу гІулакхо дика тІаккхетийт шура.

М. ХАМАТХАНОВ.

Денгара денга йоккхагІеи бахозагІеи хулаш латт город МагІалбик. Укхаза хьалду вІаштІардаь дукха цІенош, школаш, берий бешвмаш, кхыдола гІирсаш. ХІанз городе МагІалбике хьалъеш я 320 маьнги дІаоттабе моттиг хургйола керда поликлиника. Из комплекс хьалъеча къахьегаш я 310 гІишлонхочох латта интернациональни коллектив. Царех бІаь гІишлонхо ва вежарашха йолча Болгарски республикера. Уж ба каменщикаш, штукатураш, маляраш газоэлектросварщикаш, кхыбараш. Цхьа дезал санна царца барттайна къахьегаш ба эрсий, нохчий, гІалгІай, кхыча къамех бола нах.

Укх юбилейни шера 28 декабре из лоархІаме объект йисте а яьккха эксплуатаце дІаяла социалистически декхараш тІаийцад Белхороев Башира кулгалдеча СУ-9 гІишлонхоша. Шоаш денна дош дизза кхоачашдара хьинар кхоца деш къахьегаш ба уж. МагІалбике бахача наха чІоагІа аьттув болаш гІулакх хургда из поликлиника хьалъяьлча. Цу комплексе хургья инфекционни, берий, хирургически, терапевтически, акушерски, гинекологически, офтальмологически, кхыйола отделенеш, ерригаш итт отделени хургья укхаза. Керда поликлиника хьалъеча хьинаре къахьегаш ва сварщик Митрев Тодор. Массаза а ший сменни нормаш тІехкхоачашъю цо.

СУРТА ТІА: сварщик Митрев Тодор.

А. КЫЧИКОВА сурт.

Оаха яздаьчун лерагІа

«Соцамаш каьхата тІа дус» аьнна корта а болаш яр укх шера 17 ноябре тха газета тІа кепатеха материал. Цу тІа дувцар «Малгобекский» яхача комсий совхоза партийни организаце балха тІа долча кхоачамбоацарех: боахама тайп-тайпарча доакъой кулгалхой дисциплина тоае езаш хиларах, парте Уставо белгалдаьха декхараш коммунисташа дизза кхоачашдергдола хьалаш вІаштІехьдаханза хиларах, из бахьан долаш совхоза боахама гІулакхаш эсала лелаш хиларах, и. кх. дІ.

Цу хьакъехьа укх тайпара жоп дайтад редакцега КПСС Малгобекски горкома хьалхарча секретара нов. Кащеева: «КПСС Малгобекски горкомо хоам бу, «Малгобекский» яхача комсий совхоза отчетно-хоржама партийни собране дийцача дешаех мероприятеш кийчъяьи уж кхоачаш мишта ю хьожаш КПСС горкомо тІахьожам лоаттабеши хиларах.

Партийни организаце балха тІа цІенхаштта кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш партийни бюро секретаралла юха ца хоржаш витав нов. Ю. И. Узиев.

«Малгобекский» яхача комсий совхоза юххьанцарча партийни организаце секретаралла хержав нов. А. Х. Котиев».

ХІАРАНЕНА—ХОЗА БАРЗКЪА

Юбилейни шу дика къахьегаш чакхдоаккхаш латт вІашагІтехача №№ 17, 19 йолча ательей коллективаша. Цар хаьнал хьалха кхоачашъяьй 11 бетта план. ХІаьта шера план а толаме чакхъяккха лерхІ.

— Тха коллектива керттера декхар да наха ма-эшша, царга товргдолчa бесса хоза барзкъа хьадар, — йоах ательей заведующе Сабадаш Мария Григорьевнас. — Из тхa вІаштІехьдоалуш санна хет сона. ХІара денна дукха нах латт тхо долча. Цар заказаш дизза кхоачаш а ду.

Къаьстта дика къахьег № 19 йолча ателье болхлоша. 11 бетта план 105 процент кхоачашъяьй цар, вешта аьлча 4 эзар сома маьха барзкъаш тийгал бахача наха планал совгІа. ХІаьта № 17 йолча ателье коллектив а лоархІаеннай 11 бетта планах.

Цу шинна а ателье коллективаша къовсам лоаттабу продукци дукхагІеи дикагІеи хьаяра тІехьа. Продукци тайп-тайпара я. Укхаза тег маІача наьха а кхалнаьха а барзкъаш. Уж дика хьадаха ховши доагІача бесса тега ховши бола нах кІезига бац коллективашка. Царех ба № 17 йолча ателье закройщицаш Алмазова Кейпа, Погосова Валя. Цар къахьегам белгалбаьккхаб Ленински юбилейни медалаш яларца. Барзкъаш дика тегаш хиларца белгалбаьннаб цу ателье Арутюнова Мария, Дзеронова Лида, Мальсагова Маржан, Козак Лида, Шмишко Надя, Петросова Римма, кхыбараш. Царех дукхагІбараш хьогге а дена 1978 шера чотах къахьегаш ба. ХІаьта Петросова Римма 1980 шера календарагІа болх беш я. Цунна еннай «ИйслагІча пятилетка ударник» яха знак.

Шоаш дика къахьийгадар аьнна кхоачам бац цар. Шоашта тІехьаххеве гІерт балхах дика ка ца йоалар, барзкъа хоза тега Іомаву. Уж берригаш а кагирхой хьехамчаш ба. Камаьрша дІалу цар мехкараштеи кагийча нахаш дуккхача шерашка къахьегаш шоаш Іоаяь йоккха балха опыт.

№ 19 йолча ателье хьинаре болх беш я Петросян Аркадий бригадир вола коллектив. Укхаза а кІезига бац социалистически яхье хьалхалаттараш. Царех цаІ я Евлоева Лейла. 20-гІча сентябре дена 1978 шера чотах къахьегаш я из.

«Юбилейни шу толаме чакхдаккха!» яхача девизагІа къа а хьегаш, барзкъаш дукхагІеи дикагІеи тегарца бахача наьха хьашташ дизза кхоачашде гІерт №№ 17, 19 йолча ательей коллективаш.

М. РАШИДОВ.

СУРТА ТІА: хьехамчаш Р. Петросован, Н. Шмишкон (аьттехьара вьлехьа латтараш) барзкъа тега П. Истахаров Іомавеш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

РАКА ДУХЬАЛА ЛОАТТАБЕЧА КЪОВСАМА ТОЛАМАШ

ХьалхагІа рака духьала лоаттабаьча къовсамга хьежача гуш да, цун дикка аьттув бийна хилар. Цхьабакъда цу аьттоло цхьадолча даькъе мара къоастадаьлац дерригача адамашта дагадаьлла лоархІаме дош. Дунен тІара онкологаш хІанз цхьатарра дог тийша ба адамленна качбена из боккха бала байбе — рак эшае йиш хургхиларах. Царех цхьабараша цу гІулакха цхьа иттех шу эшаргда йоах, вокхар — цхьа ткъаьх шу.

Укх тІеххьарча ах бІаь шера нах бовргa диллача хьалхара моттиг дега-синпхаьнашта хулача лазараша дІалоаце, шоллагІъяр ракага я. Шовзткъе итт шу хьалхагІа рака лазарах пхийтта сагах цаІ, бІаь шу хьалхагІа ткъаь итт сагах цаІ мара ца леш хиннача метте, хІанз хІара ялхлагІа, кхыметтел пхелагІа а вола саг ла.

ХІанз сенца бакъдеш да тІаккха толам баргболгах бокъонца дог тийша хилар?

Шоашта хетар укх тІеххьарча хана дийнача хІамай хьакъехьарча Іилман чІоагІа аьттув баларах бакъду боккхийча специалисташа — медикашеи биологашеи. Онкологашца цхьана хІанз цу къовсама юкъебаьккхаб биохимикаши биофизикаши, кибернетикаш а элементарни частицай даькъера специалисташ а. Цу тайппара, хІанзалца обороне лаьттача онкологе хІанз хоадамболлаш йола наступлени йолаьй.

Рака духьала лоаттабеча цу чІоагІача къовсаме керттера моттиг дІалоац дукхача мехкий специалисташ юкъе болаш йолча рака духьаларча Дунен, халкъашта юкъерча союзо.

ХІанз рака духьала лоаттабеча къовсама керттера лостамаш кхаь башхалонца белгалдоал: лазар хьадолалу къайле таххар, юкхьанцарча цун белгалонашта бокъонца духтІавалар, дарбан наькъаш эргадоахаш тоадар. Уж кхо лостам къаьст-къаьста а ца делабеш, цхьана дІахьош да.

Рака къайленашта бокъонца духтІадовлалца йолча хана аьттув а боалаш къовсам лоатталургбац цу лазара духьала, хІана аьлча гучадаланза диса дукха хІамаш доахк цунах хІанз а.

Рака хьакъехьа гучадувлача хІамашта юкъе хІанз а нийслац «хІана?» яхаш дукхаза деча хаттарашта дала жоп. ХІанз а тІехьа Іомадеш да дош: «Дийна организм хьалдоаттаеш йола система болх ца беш хІана соц? Нагахьа санна организма вахар дегІа маьженашта юкъе «къахьегам нийса бекъарах» а цар берригa болх бокъонца цхьатаррарча хьаштий мукъагІа деларах а тийша дале, царех цаІ цІаьхха «карара а ийкхе», организма гІулакха болх ца беш хІана соц, ше санна дола эйлаш деба а деш, цунгара «хьоанилг» хьаувза хІана йолалу? ДагадоацаІ кхокха а дийя, доаллахара дулха хьовсий Іувда, дохаде хІана йолалу из? Цу клеткай — эйний вІаштІехьа хІана доал лимфаи цІийни тока чу а ухаш, сага организма вокх органашка «шоай мугІарера» дестамаш — метастазаш хулаш йола доххьажа продукташ хьае?».

Цу хаттарашта жоп дала гІерташ ба хІанз Іилмахой — биологаш, биохимикаш, биофизикаш. ХІанзле а ховш да, царна дала жопаш алхха клеткашкара лаха доагІаш хилар. Цу гІулакхо йиш хулийтаргья керттера низаш вахар хьалдоаттадеча механизмай къайленаш йовзара, клеткай чоалханеча боахаме талха тарлу моттигаш хьалахара тІадерзаде.

Итт-ткъо шу хьалхагІа гІанахьа мо мара вІалла дага а хургйоацаш йола инструменташи методаши еннай ІилмахоштА физикас, химе, электроникас.

ХІанз дестам хинна клетка юха а ше хиннача тайпара унахцІенача хьал тІа оттаяра деш тохкамаш да.

Укх тІеххьарча итташ шерашка дукхха йийцай рак хьахилара гипотезаш. Царех керттеръяраш химически канцерогенези вирусогенетически гипотезаш я.

Рак химически хьахиннай яхачоа тІехьа латтараштa хет, лазар дукхагІа Іоткъамий низагІа хьахул, аьнна. Цудухьа лазаращца къовсам лоаттабара эггара хьалха гонахье унахцІенача хьал тІа оттаяза а зуламеча оамалаща къовсам лоаттабанза а баргбац.

Вирусогенетически гипотезана хетачох, дестам хьоадеш йолча къаьстта ший тайпарча вирусо, клеткана чу а яьле, цун тІехьаленн аппарата болх толхабу. ДІадахача итташ шерашка дукха гулъенай коа тІарча оалхазараштеи хьайбаштеи хула зуламе дестамаши лейкозаши (цІий толхадеш дола лазар) вирусах хулаш хилар бакъдеш йола факторaш. ХІаьта из гипотеза бакъ хиннай аьнна хетадала йиш йолаш а дар. Цхьабакъда укх тІеххьарча ханналца вІаштІехьдаьннадац сага дестам хьоадеш йола вирус хьалаха.

Іилман наькъагІа — рак хьахилара бахьанаши механизмаши лохаш къа чІоагІагІа а хьегаш, цу цхьан ханна къовсам лоаттабеи коталонаш яхеи йиш я кхы кІезигагІча лоархІаме йоацача медицински фронташка: лазара керта юкхьанце а денз дуктІавалар, цхьадола лазараш ца кхетийтари кхийтача царна дарба дари.

Цу даькъе даьраш кІезига дац. Масала, укх тІеххьарча шерашка СССР-е раках бовш бола нах дукхагІа ца хиларал совгІа, цхьадолча даькъе кІезиг а бенн аб, къаьстта а кхалнах.

Іалаьмате дукха онкологически диспансераш, рентгено-радиологически онкологически институташ юкъе а йолаш рака духьалара къаьстта ший тайпара служба вІашагІъеллай СССР-е. Участкашка бахача наха профилактически тохкамаш деши хийца дарбаш деши йолча цу ерригача службо йиш хилийтай дукххача онкологически лазарех бовш бола нах кІезигбеи нагахьа яр ца туллийташ цІека тІа рак гучаяьннача ерригача моттигашта дарба деи.

Укх тІеххьарча хана дарбан дукхха керда оатхалаш а гучаяьннай. Нагахьа санна массехк итташ шераш хьалхагІа зуламеча дестамашта дарба деш хинна алхха цаІ мара йоаца оатхал — хирурга урс хиннадале, цул тІехьагІа арадаьннад сердалон зІанара — рентгеновски урс. Юххера а, дестама овлаш гамма-зІанарси электронни установка новкъосталца теда баьннад. Хьаяьй низ бола высоковольтни аппараташ — бетатронаш, линейни ускорителаш. ТІаккха, юххера а, молхаех — «химически урсах» шерра пайда эца баьннаб.

Хирургически операци а радикальни облучени а е ца езаш кхы тайпа торо гучаяьннай дестама а цу цхьан ханна ерригача организмана а воздействи яра, ше лораеш бола цун низ алсамбаккхара. Къаьстта лоархІаме да из метастазаш хьа а хинна, клекташ-агрессораш шоай зуламеча наькъа йолаенача хана. Цудухьа дукххача Іилмахошта хет, лазара молхашца комплексно дарба дар гІойленагІа да аьнна.

Медикашка хІанзле а дІакхаьчай тайп-тайпара дарбаш дувлаш йола химически гормональни препараташ. Кхыметтел кхаь-йиъ компонентах латта комбинированни молха а хьае йиш я. Цо йиш хулийт къаьстта хьанийцача цхьанна а веществана хьалхагІа дарба ца дулуш хиннача дестамашта воздействи е.

Укх тІеххьарча шерашка кхы цхьаькха а перспективни лостам белгалбаьннаб онкологически унахошта дарба дара. Советски физикаша СССР Іилмай Академе члена-корреспондента В. П. Джелеповеи профессора Л. Л. Гольдинеи кулгалца академик Н. Н. Блохини профессор А. И. Рудерманн керте латтача онкологаща цхьана дикка доккхий толамаш даьхад зуламеча дестамашта езача заряженни частицаща,— протонаща облучени а еш, дарба дара даькъе. Цу протонаша шоай наькъа тІа, масала, жестки гамма-зІанарашеи электронашеи санна унахцІенча дулхахьоасий доха а ца деш, дестам меллад тед дулха-хьоасий, мел кІоарга уж доалхе а. Протоний новкъостала вІаштІехьдаьннад массазара хирургически операцеш а аьттув болашагІа хилийта. Нагахьа санна дестам дІадаккхале хьалхагІа сердалон зІанарий низ тоъал чІоагІа тІатоІабича, зуламе клеткаш йов, метастазаш хьахилара кхерам кІезиглу.

Москве хьалъеш латтача Онкологически Центре, дика кийчъяь итт кабинет чу а йолаш, къаьста медицински протонни ускоритель хьалье лаьрхІад.

Цу тайпара дер ІоийпІачоа лакхе дийцачох а ха бокъо я, дунен тІа а къаьстта СССР-е а рака духьала лоаттабеча къовсаме тохкамхой керттера уйла организма чура дестама клеткаш нийсагІен сихагІен хьагучаяхара а массе тайпарча наькъаща дІаяхара а тІаерзаяь йолга.

А. ХУНКАЕВ,
республикански онкодиспансера керттера лор, медицински Іилмай кандидат.

ДОЬЗОЛ ДЕХЬАРА

Тахан Финлянди кортамукъа ялар хьаккхайкадаьча дийнахьа денз 60 шу дуз

ВIАШИ ТЕШАМ ХИЛАРИ ШЕРРА ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРИ

ХIанзарча советско-финляндски юкъмоттига хьакъехьа АПН политически обозреватела С. Беглова даьча массехк хаттара жоп делар Финлянде кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Пааво Вяюрюлена.

Къамаьл дIадоладалале хьалхагIа министра дийцар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетадаьча дезача деношца дувзаденна дукха ха йоацаш ше Советски Союзе хилара шийна хетаденнар.

«Тхона хьалхашка хьаделладелар—аьлар министра,—цу юкъа Советски мехко даьхача доккхийча толамий сурт. Нагахьа санна шун мохк мичара хьаболабенниаб а хьежача, шун ла йийза халонаш теркал а йича, карагIдаьннараш, белггала, цевоаккхаш да. Боккхача лоархIамера кхыча мехкий дукхха делегацеш Советски Союза пIей дездеча яьхка хиларо бокъонца бакъду дунен халкъашта юкъера шун мехка авторитет йоккха хилар».

Ховш ма-дарра, укх шера Финлянде а белгалдоаккх деза ди — ший кортамукъален 60 шу дизар. Шин мехко цхьана лоаьча исторически опыта керттера лоархIам сенах латт аьнна даьча хаттара жоп луш, министра дагадохийтар укх шера май бетта президент У. Кекконен официальни визитаца Советски Союзе варца дувзаденна кулгаш яздаьча, укх тIеххьарча итташ шерашка советско-финляндски юкъмоттиг дегIаяр, тайп-тайпара социальни системаш йола паччахьалкхенаш машаре яхара принципаш кхоачашъеш хилар къаьгга хьакхьокхаш дола масал а хинна дIаэтталга белгалдаьккхача коммюнике тIара дешаш.

Советско - финляндски юкъмоттига шоай тайпара оагIош ше ювцаш министра П. Вяюрюнена белгалдаьккхар, шоашта къаьстта дика хетар вIаши тешам хилари шерра цхьана гIуллакхаш леладари долга. Цунна йола чIоагIа лард я 1948 шера даь доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара, вIаши новкъостал дара хьакъехьара Договор. Цу договоро тешам лу, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш бе-беча оагIорахьа лесташ хуле а, вай цхьана леладу гIулакхаш вIаши гIойле йолча тайпара дегIаухаргхилара.

«Укх тIеххьарча шерашка раьза хинна белгалдоакх оаха — аьлар министра—вай мехкашта юкъера торговли дегIаяр боарамагIеи тIа-тIа гIойленагIеи лелаш хилар. Цхьана леладу экономически гIулакхаш дегIадахкара даькъера доккха хIама да Костамукшски горно-обогатительни комбинат хьалъяра хьакъехьа яь хинна соглашени кхоачашъяр. ТIаккха, юххера а, гаьнна дIахорча хана вай юкъмоттиг тоалуш дIаяхара керттерча лоархIаме да 1990 шерага кхаччалца цхьана леладу торгово-экономически, промышленни, Iилма - технически гIулакхаш дегIакхувлареи кIоаргдареи программана укх шера кулгаш яздар. Финлянде хIанзарча экономически хьалага диллача цунна лоархIаме да, Советски Союзацара торговли хадданза шерлуш хилар, къаьстта а Малхбузен мехкашцара торговли дегIаахара темпаш лаьгIлуча хьалашка».

Советски Союзои Финляндеи лоархIаме дакъа лаьцад Ерригьевропейски совещане идеяш кхоачашъеча. Хельсинкски барт вIаштIехьбаларо фу влияни яьй Европа ерригача политически климата? Цу хаттара жоп луш, министра теркам тIабахийтар шин шу совгIа ха хьалхагIа Хельсинке кулгаш яздаь е Ерригьевропейски совещане ТIеххьара акт кхоанонна лаьрхIа документ хиларах тарра цкъа санна дукххаза а белгалдийнна хилар. Дуккха ха хьалхагIа денз хьийгача къих хьахиннар лоархIалуш долча цо иштта цу цхьан ханна белгалдир европейски паччахьалкхений юкъмоттиге керда зама дIайолаенна хилар а. Вай доалахьа да паччахьалкхений юкъмоттига принципел совгIа кхерамзле чIоагIъяреи цхьана леладу гIулакхаш дегIадоаладареи шерра программа тIайола документ. ТIеххьарча акто чулоац экономически, торгови, гуманитарни сферашка паччахьалкхенашта юкъе леладеча бувзамашта доагIаш дола дуккха дешаш. ДIадаха шин шу — из хьадда выводаш яра сов лоаца ха я, хIана аьлча ТIеххьарча акта дуккха лоархIамегIара положенеш хIанз кхоачашъе дIайолалуш мара яц. Цхьабакъда, шеко йоацаш, ала йиш я, паччахьалкхенаша шоайла цхьана леладу гIулакхаш Европерча кхерамзлени цхьана леладеча гIулакхийи дешашта йола Совещани бахьан долаш кIоарг а деннад, кердача мулашка а даьннад, аьнна. Цунна IотIатоха деза иштта цхьайолча правительстваша чакхдаьха, паччахьалкхений юкъмоттиган хIаьта долче, бIарчча хьайийцача ерригача Европа юкъмоттиган дикача оагIорахьара влияни яь дола гIулакхаш а.

Белграде вIашагIкхийттача елар чакхъяьхача хельсинкски договораш тIа оттаяь принципаш сихагIа кхоачашъе йиш хулийтаргйолаш йола массехк предложени. Цу тайппара, тешa йиш йолаш да. уж договораш дIахо йодача хана а керттерча лоархIаме хургхилар.

Цхьабакъда, уж кхоачашдара хадданза къахьега деза, хIана аьлча, Ерригьевропейски совещанена юкъе дакъа лоацаш болча хIара мехко ТIеххьарча акта положенеш кхоачашъяра тIабийрзза къахьеганза даргдац.

Дунен тIа хIанз шерра къоабалдаь тIанйцад тайп-тайпара общественни строяш йолча паччахьалкхенаша цхьана гIулакхаш леладара толашагIа йола формаш лохашн чакхйоахаши СССР-ои Финляндеи эггара хьалха дIадоладаь лоархIаме гIулакх. Машаре дахара политикаx йоаллача потенциало мел шеръю кхоххам кIаьдбара гIулакх дунен кхыча районашка а чакхдахара йола торонаш?

Цу хаттара ше жоп луш, министра белгалдаьккхар, машаре дахара политико тайп-тайпара общественни системаш йолча мехкашта цхьана вIаши гIойле йола гIулакхаш леладарaи массе тайпара бувзамаш дегIакхувлараи шерра торонаш луш хилар. Цу торонех практике пайда эцаро йиш хулийтаргья, деррига кхы мел дар юкъера дIадаьлча, вIаши юкъе тешам а болаш леладу гIулакхаш дегIакхувла. ХIаьта, П. Вяюрюнена хетачох, из а я, ший аргIанна, герзашта доазув оттадараи герзаш дIадахара проблема къоастаяраи эггара лоархIамегIарча предпосылкех цаI. Цу гIулакха хадданза, хьалхашка латта декхараш дага а доахкаш, къахьеганза даргдац массе тайпарча хьакимаша. Цунца дувзаденна белггаларча даькъе да общественноста декхар.

Европерча кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладареи дешашта йолча Совещанех хьахинна хIамаш боккхача лоархIаме да Европа къилбаседенеи Балтийски форда районеи машар чIоагIбара, дуккха оагIош йолча ларда тIа а хIаьта иштта хьалххагIе я денз даь хиннача договорий ларда тIа а практически цхьана леладу гIулакхаш шердара.

Шеко йоацаш да, цхьана леладу гIулакхаш дегIаухилга, хьалхагIа а из хулаш хинна ма-хиллара, эггара хьалхарча аргIанна цхьана тIанйца решенеш лаьрххIа хьожаши сатохаши чакхъяха оагIонаш кийча хиларах тийша долга. Юххера а дича дергдар фуд аьлча, из да, Европе дIайолаенна кхоxкам кIаьдбара процесс вай континента доазонел дехьа а дегIайоалаяра бола хьоккам а дика ларда а хинна дIаоттаргйолгах дог тийша хилар дIакхайкадар.

(АПН).

Хельсинки.

ФИНЛЯНДИ. Йоккха тираж а йолаш кепатеха арадаьккхад «Вай лоалахо — Советски Союз. Финний хаттараштa дола жопаш» яха книжка. Из арахийцад «Финляндия — Советски Союз» яхача обществаи «СССР — Финляндия» яхача обществаи цхьана. Книжка тIа дувц СССР-ах, советски халкъа вахара тайп-тайпарча оагIонех.

ТАСС фотохроника.

* * *

ФИНЛЯНДИ. Хельсинке юкъе Уудеимаанкату яхача улицагIа хьайийллай «Супервокс» яхача фински фирма тика. Укхаза дуккха дохкаш хургда советски товараш: фотоаппараташ, кинокамераш, телевизораш, транзисторни радиоприемникаш, кхыйола изделеш. Мехка цу тайпара йола эггара хьалхара торгови заведене я из. Цо хьахьокх советско-финляндски торгово-экономически бувзамаш шерлуш доагIаш хилар.

СУРТА ТIА: керда тика.

Н. ГОРБУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Iилман атеизмана пропаганда ю

Вахарцара наьха уйла материалистически хилийтара лешашта юкъе йоккха моттиг дIалоац культурно-сердалон учреждененаш естественно-Iилмани Iилма-атеистически знанешта пропаганда яра беча балхо.

Социализма коммунизма хьалъеча ерригача хан-йовкъашка Коммунистически парте лорзагIа ца йоалаш чакхъяьхай обществана кулгалдара, культура детIакхувлара, идейно-кхетама балха ленински принципаш.

Ленински хьехамаш кхоачаш а деш, социалистически культура дегIайовлаяра гIулакха доккха дакъа кхоач клубашта, культура цIеношта, библиотекашта.

Къахьегамхошта атеистически кхетам балара декхараш кхоачаш а деш, белггалара хIамаш карагIдийннад Малгобекски района культура учреждененашта. «Советски вахара къисап», «Кхалсаги дын», «Iалам хувцар саг ва», «Яьсса уйлаши долаш дари», «Хьежа нахи медицинеи», кхыяраш санна йолча темашта хетаяь книжни выставкаш, плакаташ, стендаш, атеизма уголокаш я культура цIеношка, клубашка, библиотекашка кийчъяь. Цига да атеистически, Iилман-политически литература, справочни материалаш, лектора-атеиста долча новкъостала лаьрхIа библиотечкаш, гойтара пособеш, газетий статьяш чуйоахка папкаш.

СоагIапчарча, Кердача Редантерча, Вознесенскерча, Инаркъерча, Йоккхача Ачалкхерча культура учреждененашка, городской библиотека филиалашка литературни сайренаш яьй: «Ислами кхалсаги», «Iилмахоша хьаелл Iалама къайленаш», «Вселение да ва саг», «Лоаман кхалсага суртсибат Нохч-ГIалгIайчен йоазонхой произведенешка» яхараши кхыяраши темаш а йолаш.

Юрташкарчеи городерчеи библиотекай болхлоша касткаста библиографически обзораш ю, лагахьара журналаш деш. Цар тематика тоъал бебе я. Масала, укх шера библиографически обзораш яьй, дагахьара журналаш дийшад пар «Кагирхойи дын», «Лоаман кхалсага сийрда вахар», «Хари уйлашкара — Iилман дунен чу», «Саги Iалами», «Тамашений дунен чу» яхача темаех лаьца.

Шоай хIара денназрча балха тIа клубнии библиотечнии балха тайп-тайпарча формаех пайда а эцаш, Малгобекски района культура учреждененаша партийни, комсомольски, кхыча общественни организацешца, интеллигенцеца цхьана лоархIаме дуккха мероприятеш чакхъяьхай Долакоа, СоагIапча, Йоккхача Ачалкхе, гор. МагIалбике. «Космос — бух боаца никъ» яха тематически сайре. «Дийша баьннaчул тIехьагIара бийса» яхача книжкана хетаяь дешарий конференци яьй, «ШIийенна сайре» яха Боков Ахьмада книжка, «Тамашийна хIамаш» яха кинофильм дийцад. «Дын закони» яха лекци йийшай.

Культура учреждененашка, бахача наьха цIеношка, хьайбаш леладеча фермашка, бригадашка, кхыча производствении участкашка эшаш ма кагирхоицей, дешархоицей атеизмах лаьца пайдана болх бу клубаша, библиотекаша, культура цIеноша. Цу балха доккха новкъостал ду юкъерча школай хьехархоша, Инаркъерча, Долакоарча, СоагIапчарча, Чкалово яхача поселкерча, Вознесенскерча, Юкъерча Ачалкхерча партийни комсомольски организацеша.

стканка дынах тешарашца беседаш, докладаш, книжкай обзораш ю, лекцеш еш: «Боадонгара — дуне довзарген сердалонгей», «Сектантствои цун идеологех лоала зулами», «Ислама юкъера шейхий культ». Лекцеш ешараши беседаш ерашн «Знание» общества лекторaш, политинформатораш, партийни, советски организацей кулгалхой, хьехархой, лораш, тайп-тайпарча общественни организацей кхыбола викалаш ба. Масала, А. Мордвинова — горисполкома председатела заместитель, У. Коригов — СоагIапчарча культура ЦIеи директор, кхыбараш.

Района кагирхоицей дешархоицей атеизмах лаьца пайдана болх бу клубаша, библиотекаша, культура цIеноша. Цу балха доккха новкъостал ду юкъерча школай хьехархоша, Инаркъерча, Долакоарча, СоагIапчарча, Чкалово яхача поселкерча, Вознесенскерча, Юкъерча Ачалкхерча партийни комсомольски организацеша.

Лекторанца цхьана производствении участкашка ихаб районни библиотека болхлой, района культура ЦIеи агитбригада. Агитбригада программана юкъекхуxь ширача замах юхедиса зуламе гIулакхаш бегдоахаш йола номераш. «Дагадаьллачунгара кхоачаш хинначунга», «Саго доал ду Iалама», «Тамашаш хила йиш йий?», «Тамашенаши Iалама законаши», «Медицинеи хьежа нахи» яхаш темаш йолаш беседаш яьй, лекцеш йийшай.

Районе централизованни цхьа система хьаяро йиш хулийт атеистически литература библиотека юрташкарча филиалашка гIолла ийса дIа-юха декъа. ХIанзале а централни библиотеке кхаьчад Нохч-ГIалгIай книжни издательстван РСФСР кхыча издательствашеи арахийца Iилман атеизмах дола цхьа эзари ах эзари экземпляр совгIа книжкаш. Царна юкъе дукха да гIалгIай меттала дешаргдолча дуккхача наха лаьрхIа атеизма уголокаштеи передвижкаштеи лаьрхIа литература.

Района культура отделои методически центрашеи юрташкарча культура учреждененашта методически практически новкъостал ду балха планаш оттаяра, атеистически темашта хетаяь книжни выставкаш, плакаташ, стендаш кийчъяра, дагахьара журналаши кхыйола массови мероприятеши чакхъяхара.

Белгалдаккха доагIа, Iилман атеизмана пропаганда яра юртара интеллигенци шерагIа юкъеоза езаш хилар. Ширача замах юхедисача зуламеча гIулакхашца лоаттабеча къовсама хетаьяча художественни самодеятельноста репертуаре хийцца пайда эца беза моттигерча авторий произведенех, Iилман атеизмах долча литературана пропаганда чIоагIагIа е, Iилман-популярни хроникально-документальни кинофильмех, диафильмех, пропаганда кхыча технически средствах шерагIа пайда эца беза.

Х. БЕРСАНОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР культура министерства методкабинета заведующи.

ХАЛКЪИЙ ДОТТАГIАЛА ПАРК ДIАЕГIАЙ

Еревана къилбаседа-малхбузехьарча оагIорахьа дIаегIай Армене йоккхагIъярех йола керда парк. Джрвежски лоамаш тIа гIолла дIаяьржа улл из, хIаьта эзар гектар гаргга моттиг дIа а лоац цо. Хьу лелаераша укхаза дIаегIай дийхка, къоахка, хьеха, миха, корсама гаьнаш.

ХIанз керда аллеяш хьаеш латт. Царех хIаранех пхийтта союзни республикех цхьанне цIи тулларгья. Армене столицана гонахьа хьабеш бола кхоалагIа баьццара го дIакъовл цу парко.

2000-гIча шерага кхаччалца лаьрхIа оттаяьча кердача генеральни планагIа дунен городашта юкъе эггара баьццарагIа ярех город хинна дIаотта езаш я Ереван. Цига бахача нахах хIара сага ткъаь итт квадратни метр совгIа дIаегIа баьццара хIамаш кхоачаргья.

ГУКАСЯН ЛОРИС,
АПН корреспондент.

КАГИРХОЙ ЯХЬАШ

Чакхъяьннай кагирхошта юкъе ший лоIамагIа кIалтохаргах латара Нохч-ГIалгIайчене хьалхара моттиг яккхара яхьаш. Цига дакъа лоацаш хилар «Спартак», «Трудовые резервы», «Урожай», «Труд» яхача спортобществашкара санна республикански берий спортивни школера а, тайп-тайпарча районашкара а толашагIбола къона спортсменаш.

Цу яхьашта хьалхашка лаьттача декхарех дар 7-ча декабре дIайолалуча Советски Союза Турпала Х. Нурадиловна хетаяьча Ерригсоюзни турнире дакъа лоацаргдолча республика вIашагIтехача команда юкъегIоргбола кагирхой хьакъоастабар а.

Шин дийнахьа лаьттача къовсаме шо-шоай дозала категорешка хьалхле яьккхар Д. Альмирзаева («Труд»), А. Вараева, А. Ашкаева, Р. Несерхаева, М. Бадалова, Д. Эдильсултанова, Н. Лабазанова, Х. Магомадова (берригаш а «Спартакера»), М. Геназова (ДЮСШ), М.-С. Асхабова (Урус-Мартановский район).

Гуш ма-хиллара, эггара дукхагIа призераш кийчбаьб «Спартака» тренера СССР спорта мастера М. Дахкильгова. Яхьашка котбаьннараштa елар республикански спорткомитета призаши хьалхарча латIан дипломаши.

М. МЕСТОЕВ.

Искусства дуне

ХОЗАЧУНЦАРА ВIАШАГIКХЕТАР

Исакова Нина. РСФСР халкъа артистка, К. С. Станиславскеи В. Н. Немирович-Данченкои цIерагIча Московски паччахьалкхен музыкальни театра опера солистка. Алхха москвичашта яйза Iац из, вай мехка дуккхача городашка бахача музыкальни искусство езарашта а дика йовз цун цIи.

Грозне а дукха езаш я из. Цунна дола тешал да укх деношка Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне зале чакхдаьнна концерт. Гулбеннараштa цо йовзийтар Нохч-ГIалгIай АССР-а искусствай заслуженни деятела Шахбулатов Iаднана «Лирические миниатюры» яха вокальни цикл. Вай республика стихотворни фольклора музыка язъяьй композитора. Цу тIа дувц курен денал долаши болча лоамарой поэтически дог-уйлаех, цар Даьхенцарча безамах, цун хозалах. Иштта деррига сага уйла дIалоацаш болча безамах.

Из деррига холуш дар Исакова Нинас яьча выступлене. ЛадувгIараша чIоагIа дика тIанйцар из. Из произведени эггара хьалха дIааьннар а из яр.

Цул совгIа, концерте лекхар вай республике Советий Iаьдал доаккхача къонахчали майрали гойтараштa хетаяь «Советий Iаьлал бахьанце» яха Нохч-ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятела Бексултанов Iумара язъяь турпала симфони. Цунна дика юкъейоалаяьяр Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артиста Дудаев Мувсас йийша Муталиев Хьаж-Бийкара стихаш. Гулбеннараштa дукьалъуьттар такнара сийрда вахар кхоллара шоай вахар дIаденнача цу гаьнарча, бакъда вайна массаза а гарга хургболча наьха суртсибаташ.

Наьха безам тIабоцаш яр филармоне симфонически-оркестро цу сарахьа яь выступленеш а (керттера дирижер Мнацаканов Вальтер).

СУРТА ТIА: илли оалаш я РСФСР халкъа артистка Исакова Нина.

В. АЛДАМОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР культура министерства искусствай отдела воккхагIа вола инспектор.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

РЕВОЛЮЦЕ БIУХОЧУН СИЙНА

ДIадахача шоаттдийнахьа Назрановски района совхоз - техникума коа ГIалгIайчеи революционни Комитета председатель хиннача Чабиев Эглойна обелиск оттаяра хетаяь йоккха митинг хилар.

Района партийни, советски, профсоюзни организацей викалаша, техникума дешархоша, района къахьегамхоша, вежарашха йолча Къилбаседа ХIирийченера баьхкача хьаьшаша хьалйизар керда хьалъяьча дешара корпуса хьалхашка улла майда.

Укхаза, дешара корпусе дIачувоаллача, революце денал долча бIухочоа оттаьча обелиска юхе сийлен ха тIа эттабар пионераш.

Ара декабрь латте а гулбеннарий дегаш хьесташ я бIайхача маьлха зIанараш. Митинг хьаелл Назрановски райисполкома председатела заместитела М. М. Котиева. Цо къамаьл де дош лу КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара С. М. Бекова. Цо дувц Чабиев Эглой революционни гIулакхех, цун вахара наькъах лаьца.

Цул тIехьагIа митинге къамаьл де дош лу Чабиев Эгло вовзаш а цунца цхьана болх беш а хинна волча Измайлов Шахбота Султана. Цо ма-дарра дувц Чабиев Эглой вахарцара шийна дагадоагIа денале гIулакхаш, уж дагакхабара а сийленца дIаходахьара а къона тIехье тIахьех.

Иштта митинге къамаьлаш дир Э. Чабиевца цхьана тIемаш даь а къахьийга а волча Къилбаседа - ХIирий «Терек» яхача мебельно-хьу чакхйоакхача фирма директора Корсанов Казбулат Харитоновича, Назрановски совхоз-техникумца доттагIала бувзамаш леладеча Алагирски хьунбоахама техникума директора Кисаев Владимир Георгиевича, «40 лет Октября» совхоза доярка, СССР Лакхехьарча Совета депутата Даурбекова ТIахIира Зинас, ВЛКСМ Назрановски райкома секретара А. М. Местоева, совхоз - техникума директора Цокиев МурцIалий Мухтара, кхыбараша.

Дегаш айдеш ек Советски Союза Гимн. Обелиска хьалхашка зизаш Iодохк.

Сийлахь - боккха Даймехка тIом лаьттача шерашка тIема госпитале човнех байнарий каш тIа минута йист ца хулаш латташ ха йоакх.

С. ШАДИЕВ.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 декабрь.

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранаьа гимнастика. 9.30 — Приключенчески фильма экран. «ДоттагIий-новкъостий хьакъехьа». Телевизионни художественни фильм. 1-гIа, 2-гIа сереш. 11.50 — «Городаши нахи» яхача циклацара «Минск» яха телевизионни документальни фильм. 14.30 — «Хьа къахьегам, хьа сийле я». Документальни фильмай программа. 15.20— «Довза а довза а ха а ха а». Къонача техникех йола передача. 16.05 — «Москвена юххе. Юбилейни шу». Телевизионни документальни фильм. 17.05 — «Кагирхошта йола музыкальни сайренаш». Моцарта а Скрябина а произведенеш я программаца. ДIалокх Центральни телевиденеи Ерригасоюзни радиои симфонически оркестро. Дирижераш ба — Шостакович а Демченко а. Беседа ю музыкальни композитора Виноградовас. Останкино концертни студера передача. 18.00— Кердадараш. 18.15 — Кагирхошта йола музыкальни сайренаш» дIахояхьар. 19.00 — «Вай лоалахо Финляндия» Финляндски Республика ший лоIамах хилар дIакхайкадаь 60 шу дизача къаман дезача Денга. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Саг боахаме». Телевизионни документальни фильм. 22.00 — «Шоана хетар». Передача дIахьу музыкальни композитора Доброхотовас. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.00 — «Садко волча хьошалгIа». Нек деча бассейнера репортаж. 18.30 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 18.45 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.05 — «Хье хьалаха». Фильм. 19.15 — «ЦхьоагIо йолча дезала юкъе» Бурувдетта балхаш ду Малгобекски управлени (гIалгIай меттала). 19.35 — «Новной хьакъехьа ца хаддаш дувца йиш я». Документальни фильм.

7 декабрь.

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — Грибоедов. «Горе от ума». СССР паччахьалкхен Академически зIамигача театра фильм-спектакль. 14.30 — Телевизионни документальни фильмай программа. 15.15 — «Бажова дувцараш». 15.45 — «Москвачаш пятилетка новкъа». 16.15 — ДIалокх Локшина (гусли). 16.45 — «Iилма тахан». 17.15 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайоазийта». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Самукъане ноташ». 18.30 — Хоккеях йола Европейски чемпионий кубок. «Польди» (Кладно, Чехословаки) — ЦСКА. Чехословакера трансляци. Перерывах — «Спортлото» тираж. ШоллагIча перерывах а из чакхъяьнначул тIехьагIа а «Нувель де Моску» яхача газета приз яккхара ког-салаIаш фигурни хохкарах йолча дунен халкъашта юкъера яхьах йола репортаж. Шишшане цхьана, ког-салаIаш хохкар. Лоацца программа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Нувель де Моску» яхача газета приз яккхара ког-салаIаш фигурни хахкара йолча дунен халкъашта юкъера яхь дIахояхьар. Шишшане цхьана ког-салаIаш хаххар. Лоацца программа. Ленина цIерах йолча Централни стадиона спорта Дворецера передача. 22.00— Футболах йола УЕФА кубок. «Грассхопперс» (Цюрих, Швейцари) — «Динамо» (Тбилиси). Швейцарера трансляци. Перерывах — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Советски Конституци хьакъехьа дола дош» Поэзионхочун Музаева къамаьл (нохчий меттала). 18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа. (эрсий, нохчий меттала). 18.35— Документальни фильм. 18.50 — Республика кхашка. ТIадоагIача шера хургдолча ялата лард йоллаш латт (гIалгIай меттала). 19.00 — «Медный всадник». ДIадеш Ларионова. Фильм. 19.30 — Концерт.

РАДИО

6 декабрь.

6.30 — «Шоаш деша дош кхоачашду». 6.50 — Граждански оборона хьакъехьа бахача наха. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.16 — «Сердало» газета обзор. 7.22 — Концерт (гIалгIай меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ашараш. 8.45 — «Юртарча клубе». Ножай-Юртовски районера передача (нохчий меттала). 9.15 — ДоттагIий оазш. 9.30 — «Къона вай заманхо» (гIалгIай меттала). 17.00 — СССР Конституци Iомараштa новкъостала. Коммунизм хьалъяра лоархIамера декхар. Беседа. 17.15— «Юбилейни шу — толаме чаккхакха!» «ВIаштIехьбаьина болх дIабахьара тIехьа». Аьшкабетона конструкцей Грозненски заводера передача (нохчий меттала). 17.30 — Социалистически яхье хьалхалатарашта дола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.30 — «Сайрийнара Грозный» (горсета гIолла). 18.30 — Ашараш.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоалеи Грознеи хувцалуш морхаш йолаш, лоа а делхаш, наькъашка ша билла а йолаш, малхбузехьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 1 — 4, Грозне 0 — 5 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 7 — 12, дийнахьа 0 — 5 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; письмой отдела—3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05313. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 9022.